

Kịch bản

HỒN TRƯỞNG BA DA HÀNG THỊT

Lưu Quang Vũ
1981

Đánh máy: Lê Huyền
Đề vinh danh Lưu Quang Vũ

NHÂN VẬT

(Theo thứ tự xuất hiện trên sân khấu)

Bác Đầu

Nam Tào

Đế Thích

Trương Ba

Vợ Trương Ba

Anh con trai

Chị con dâu

Cái Gái (cháu nội Trương Ba)

Cu Tỵ (Bạn cái Gái)

Trưởng Hoạt (hàng xóm Trương Ba)

Anh hàng thịt

Vợ anh hàng thịt

Lái lợn 1

Lái lợn 2

Lý trưởng

Trương tuần

I. CẢNH TRÊN THIÊN ĐÌNH

(Một toà lầu cột dát vàng, ngói bằng ngọc xanh. Vườn đào tiên thấp thoáng phía xa. Những đám mây ngũ sắc xếp thành những bậc thang lộng lẫy. Hai quan nhà giời - ông Nam Tào và ông Bắc Đẩu - bước ra. Ông Nam Tào tay ôm một tập sách dày to tướng. Ông Bắc Đẩu tay cầm bút và nghiên mực)

Bắc Đẩu

(Gọi to) Chư tiên đâu? (Quát) Chư tiên đâu? (Không thấy tiếng trả lời, lại quát to hơn) Thiên binh đâu? Thiên binh! (Lắc đầu) Chẳng có đứa nào, biến đâu hết cả!

Nam Tào

Các Tiên chắc mãi nô rồn hát múa bên vườn đào hoặc lại sang cung cô Hằng nhờ may áo. Còn lũ thiên binh thì đừng nhắc đến còn hơn, chúng độ này mãi cờ bạc, rượu chè tuý lúy, bỏ bê hết phận sự. Thiên đình gì mà như cái chợ, chẳng còn ra cung cách phép tắc gì nữa.

Bắc Đẩu

Ít ra, cũng phải làm sao giữ lấy cái tôn nghiêm bên ngoài chứ! Đấy, như tôi với ông tuy nghĩ đến việc thì cũng thấy ngại lắm, nhưng sáng sáng vẫn phải ra đây, giở sổ giở bút ra gạch gạch chép chép đôi chút, cho nó phải lễ. (Đặt bút, mực xuống cái đôn thấp, kê ghế, cầm cái chổi lông quét qua loa mặt thềm, bậc thang chép miệng lắc đầu) Quét quay dọn dẹp cũng phải làm lấy thể này. Nam Tào, Bắc Đẩu quan nhà giời mà khô quía đứa ở!

Nam Tào

(Thở dài thườn thượt) Chán lắm, chán lắm ông Bắc Đẩu ạ! Cõi giời quanh quẩn vẫn chỉ có thế. Đào tiên ăn mãi cũng chán, vũ nhạc Nghệ Thường xem mãi cũng nhạt trò... Tù túng, gò bó quá, lắm lúc nghĩ, thà cứ xuống mẹ nó hạ giới làm cái chân anh thổ địa có lẽ lại hơn!

Bắc Đẩu

Đừng có nói quấy! Chẳng hơn đâu! Minh đã quen cảnh an nhàn, oai vệ rồi, sa xuống hạ giới làm lụi, đầu tro mặt muội, mình chịu sao nổi? Ở đây, chẳng gì cũng là giời.

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Nam Tào

Giời! Người dưới hạ giới, lúc nào khổ quá, buồn quá họ còn biết kêu giời chứ mình là giời rồi, thì mình còn biết kêu ai?

Bắc Đẩu

Gớm, cái nhà ông này, giữ mồm giữ miệng một tý chứ!.. Thôi, giờ sổ ra đi!

Nam Tào

Nào thì giờ (*Giờ sổ, ngáp*) Mới sang ra mà đã díp cả mắt...

Bắc Đẩu

Làm ào cho xong sớm, rồi nghỉ sớm. Trưa nay bên dinh Thái Thượng có tiệc đấy!

Nam Tào

(*Nhìn vào sổ*) Xem nào... (*Nói với Bắc Đẩu*). Hôm nọ họ phân cho ta phải đi bắt bao nhiêu người dưới hạ giới ấy nhỉ?

Bắc Đẩu

Cũng nhiều nhiều đấy! Thì ta làm đại khái như mọi hôm thôi. Rồi đây có lẽ cũng chẳng nên tính toán chi li, cứ gạch cho đủ số là được chứ gì?

Nam Tào

E rằng người ta lại kêu ca ta không công bằng, không biết phân biệt ai nên để lại, ai nên đưa đi. Bởi nghe đâu có những đứa ta bắt đi sớm ngày nào, hạ giới họ mừng ngày ấy, có những người dở việc phải để cho họ làm nốt, lại có những người cũng tốt đấy, nhưng việc họ xong rồi, lộc giời họ hưởng cũng đủ rồi, chẳng còn lý do gì để họ ở lại..

Bắc Đẩu

Ôi dào ôi, ngòi mà tính toán so đo thế có mà hết ngày!

Nam Tào

Nhưng ông ạ, đâu dưới hạ giới giờ không như trước đâu, họ cứng đầu cứng cổ, coi trời bằng vung. Làm sai là họ chửi. Không phải muốn bắt ai chết là được đâu! Đến rồi trí điên đầu vì họ. Mà họ cũng gớm lắm, quý quyết, ngày một nghĩ thêm đủ loại thuốc thang, nhiều người ốm thập tử nhất sinh rồi mà vẫn không bắt đi được, mệnh

Lưu Quang Vũ

giờ có khi phải thua họ đấy!

Bắc Đẩu

Kẻ cũng khó thật! (*Thở dài*) Còn đâu cái thời sung sướng ngày xưa nhỉ: Cho ai sống mới được sống, bắt ai chết là phải chết! Thời buổi này, làm giờ cũng chẳng dễ! Không trách đến ông Thiên Lôi mà giờ cũng đâm bất đắc chí, chết nhất là hét chẳng dám hét to, đánh ai cũng thấy run tay...

Nam Tào

(*Nhìn ra phía xa*) Ai như ông Đé Thích? Bây giờ chỉ có ông Đé Thích kia là sướng. Suốt ngày chỉ đánh cờ....

Bắc Đẩu

Biết có sướng không? Mặt ông ấy lúc nào cũng buồn rười rượi. Mà chỉ đánh cờ có một mình.

(*Đé Thích ra, tay cầm bàn cờ, vừa đi vừa đánh một mình*)

Bắc Đẩu

Chào Đé Thích!

Đé Thích

(*Ngẩng lên*) Không dám, chào hai ông!

Nam Tào

Bác sướng nhỉ? Ngao du suốt ngày nhưng không có ai đánh với hay sao mà cứ tự đánh một mình thế, chán chết!

Đé Thích

Vâng, chán lắm ạ! Nhưng quả là chẳng có ai chịu đánh với tôi. Họ phong cho tôi cái chức tiên cờ, nghĩa là người đánh cờ giỏi nhất. Giỏi nhất nghĩa là chẳng có ai bằng. Cái tiếng ấy nghe thì oai, mới đầu tôi cũng thích nhưng từ đó đâm ra chẳng còn ai dám đánh cờ với tôi nữa. Ai dại gì mà đọ cờ với Đé Thích? Tôi chỉ còn biết đánh cờ một mình. Mà đánh cờ một mình, thì cũng như chạy thi một mình, còn gì là lý thú nữa! Buồn lắm các ông ạ!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Bác Đầu

(*Gật gù*) Ủ, thế thì cũng buồn thật! Là Đế Thích mà không đánh cờ thì còn ra làm sao! Không ai đánh với, thì làm sao biết được cao cờ?

Đế Thích

Đến nỗi nhiều lúc chính tôi cũng không hiểu là thực ra mình có cao cờ không? Lần cuối cùng tôi đánh cờ với kẻ khác đã cách đây mấy vạn năm rồi.

Nam Tào

(*Thở dài*) Ra mỗi người mỗi cảnh, chẳng có ai sướng cả!

Đế Thích

Giá có ai đánh cờ với tôi nhi? (*Với Nam Tào*). Hay bác, bác đánh với tôi ván cờ nhé. Tôi chấp bác hai xe.

Nam Tào

Chịu thôi, tôi đánh với bác sao được, tôi còn chưa sạch nước cân....

Đế Thích

(*Buồn bã*) Ấy đây! (*Ngồi ôm đầu rầu rĩ*)

Nam Tào

(*Thương hại , tìm cách an ủi Đế Thích*) Bác Đế Thích ạ, đúng là trên khắp cõi Thiên đình này, chẳng ai dám đọ cờ với bác thật, ai cũng nể sợ bác, sợ oai bác. Hoạ chẳng....Chỉ có lũ người bé mọn dưới hạ giới, là chúng không biết sợ gì. Giới chúng còn chẳng nể, chắc Đế Thích chúng cũng chẳng kiêng. May ra chỉ có dưới đó mới có kẻ dám đọ cờ với bác...

Đế Thích

Thật thế sao? Ông nói thật chứ? Chao ôi, vậy mà từ lâu nay tôi không nghĩ ra. Đúng rồi, tôi phải xuống hạ giới một phen... Hay lắm!

Bác Đầu

Ấy chết, sao ông cứ bô bô lên thế! Ông đi thì cứ kín đáo mà lên đi! Chúng tôi không nói với ai là ông vắng mặt đâu! Nhưng nhờ không may Ngọc Hoàng người biết, ông không được nói là chúng tôi xui ông nhé, ông nói vậy là chúng tôi chối

đấy!

Nam Tào

Ừ, phép giời nghiêm lắm, ông đổ cho chúng tôi cái tội vạch đường cho huou chạy thì phiền đấy!

Đế Thích

Ai làm thế! Chỗ bạn bè quen biết lâu ngày, tôi phải biết ơn hai ông, chứ đâu lại... Thôi, tôi đi ngay đây! Sốt ruột quá, lâu lắm không được đánh với ai ván cờ nào... Chào hai ông (*Rẽ mây bay đi*)

Nam Tào

Cái ông Đế Thích này lạ thật! Tôi thấy ông ấy có gì không giống với các ông tiên khác! Thôi, ta giúp ông ấy được tí chút thế cũng phải. Lâu nay ông ấy đối với hai ta cũng chẳng có điều tiếng gì. Các ông tiên khác, ông nào cũng từng chơi ta những vỏ khăm, chỉ riêng ông Đế Thích, ông ấy là người hiền lành tử tế....

Bắc Đẩu

Phải, trên cõi giời này, có lẽ chỉ có mỗi ông Đế Thích là tốt bụng... (*Nhìn vào cửa sổ*) Thế nào, bác đã xong việc chưa? Đã đủ số người phải đưa đi ngày mai chưa?

Nam Tào

Còn dớ một chút! Đến trang tỉnh Đông, làng Thượng... Thổ địa ở đây báo lên là có hai người phải đưa đi: Một ông lão đã hơn 90 tuổi, đã có cháu chắt đầy đàn, phúc lộc thọ đã hưởng đủ, ta đưa đi là lẽ phải. Thứ hai là một tên bạc ác bất nhân, lừa thầy phản bạn, vì mưu lợi mà dối trá tham tàn, nó hoành hành làm khổ thiên hạ đã lắm, cho nên dù nó đang khoẻ mạnh, ta cũng nên bắt nó đi!

Bắc Đẩu

Nhanh tay lên bác ạ! Đã đến giờ ta phải tới dinh Thái Thượng..

Nam Tào

Xong ngay đây! (*Rê ngón tay dò tìm trong sổ*) Tên ông lão đây rồi! (*Cầm bút chấm mực, gạch*) Ông ấy sẽ chết vào giờ Thìn ngày mai... Còn tên bạc ác đâu rồi! (*Dò tìm*) Mắt tôi độ dày kém quá...

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Bắc Đẩu

(Sốt ruột) Ta đến muộn mất! Đấy, có tiếng xa mây của Vương Mẫu bay vù vù qua! Chẳng họ đến đông đủ rồi *(Nóng nảy)* Nghe nói hôm nay tiệc to lắm!

Nam Tào

Bác làm tôi cuống! Quái, tên thằng bạc ác ở dòng nào nhỉ?

Bắc Đẩu

Phiên phiên thôi bác ơi! Gạch bừa cái tên nào chẳng được. Người hạ giới ai rồi cũng phải chết!

Nam Tào

Ôi thôi, thằng bạc ác ấy để lần sau vậy! Gạch tên khác nhé! *(Cầm bút đọc)* Trương Ba.. Ông Trương Ba này là ai nhỉ? *(Tặc lưỡi)* Thôi, cứ gạch! *(Gạch)* ông mày sẽ chết vào giờ Dậu ngày mai. *(Gấp sổ lại, thở phào)* Xong! *(Đứng dậy)*

Bắc Đẩu

Ta đi thôi, chắc kịp lúc khai tiệc... Này, thế là thừa ra một suất của ông Đế Thích đấy nhé, ta cứ lạng lẽ mà lĩnh. Vừa là giúp ông ấy, không để ai biết ông ấy vắng mặt, vừa là...*(Hích vào vai ông Nam Tào)* Bác trút phần rượu, còn tôi phần thức ăn.

Nam Tào

Chịu bác, bác sáng trí thật!

(Đèn tắt, chuyển cảnh)

II. CẢNH DƯỚI HẠ GIỚI, NHÀ TRƯƠNG BA

(*Trương Ba xách cuốc từ vườn vào. Đó là một người làm nghề trồng vườn trạc hơn 50 tuổi, nét mặt xởi lởi chất phác. Bà vợ Trương Ba xách cái ấm sành từ bếp đi lên*)

Trương Ba

Bà nó ơi, dây na tôi trồng bữa trưa đã bắt đầu ra lá non. Còn mấy gốc mít thì đã lên cao đến ngang vai rồi.

Vợ Trương Ba

Nắng nôi thế này mà ông cứ lúi húi suốt ngày ngoài vườn. Bây giờ có tuổi rồi, sức vóc không còn được như lúc trai trẻ, ai bắt ông phải lao碌 vất vả thế! Trồng gì không trồng, lại trồng na trồng mít! Người ra bảo: “Trẻ trồng na, già trồng chuối”. Tôi với ông hai thứ tóc cả rồi, biết có chờ đợi được đến lúc cây mít nó bói quả?

Trương Ba

Thì mình trồng cho vợ chồng thằng Cả, cho cái Gái nó ăn

Vợ Trương Ba

Thằng Cả nó bảo nó chẳng cần đến cây của ông. Nó không theo nghề làm vườn chân lấm tay bùn của ông đâu! Cơ chừng này, tôi với ông có năm xuống, là nó bán phút cái vườn này đi đấy!

Trương Ba

Bán là thế nào? Có cái vườn này mới có nó, mới nuôi được nó khôn lớn ngần này!

Vợ Trương Ba

(*Chép miệng*) Bỏ con ông mỗi người mỗi tính. Thằng Cả chê ông là người không biết thức thời, già rồi đâm lẩm cẩm... mà chẳng riêng nó đâu, trong làng ngoài xóm cũng nhiều người nói: Ông Trương Ba lẩm cẩm rồi!

Trương Ba

Thế bà có tin lời họ không?

Vợ Trương Ba

(*Thở dài*) Tôi không tin... Nhưng ông ơi, có lẽ ông cũng nên biết tính toán hơn một

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

chút, quần quật với mảnh vườn vừa vừa thôi. Nghề trồng vườn đang không thịnh. Chăm bẫm nên được cái quả thì vất vả, nhưng bán thì chẳng được mấy quan tiền. Hàng họ giá cả ngoài chợ càng ngày càng đảo lộn lung tung thế nào ấy... Tôi chẳng hiểu...

Trương Ba

Thì ai mà hiểu được! Nhưng... (*Sau một lát*) U thẳng Cả này, bà về làm bạn với tôi được bao nhiêu năm rồi nhỉ?

Vợ Trương Ba

Sao tự dưng ông lại hỏi thế?... Ba mươi năm có dư rồi đấy ông ạ.

Trương Ba

Tôi gặp bà trong hội hát đối ở bến Tầm. Ngày ấy bà mới 16, 17. Hỏi dò mới biết bà cũng cảnh mồ côi cha mẹ như tôi, quanh năm đi dệt cử thuê cho người ta...

Vợ Trương Ba

Đúng ông này ra người dở thật rồi, cứ lần lần nhắc lại những chuyện thuở nào thuở nào!

Trương Ba

Bà quên, chứ tôi thì tôi nhớ. Tôi với bà lấy nhau chỉ hai bàn tay trắng, cặm cụi làm lụng, đùm bọc nhau sống qua bao cơn hoạn nạn, giặc dã, đói kém... Bây giờ mắt bà đã mờ, trán bà đã nhăn, lòng tôi đối với bà vẫn nguyên vẹn như thuở gặp bà ở bến Tầm ngày xưa. Nhưng bà thì... (*Lắc đầu*) Đối với tôi bà thay tâm đổi tính nhiều đấy.

Vợ Trương Ba

Tôi trước sau vẫn như thế thôi. Có điều, việc nhà việc cửa, nhiều nông nỗi phải lo, mà ông thì cứ như trên trời rơi xuống ấy, chẳng biết toan tính khôn khéo như người ta... Lắm lúc tức tức là!

Trương Ba

Bà cũng biết, tôi quý cái nghề làm vườn của tôi hơn bất cứ cái gì trên đời này. Cũng như tôi thương quý bà, vợ chồng thẳng Cả với đứa cháu nội. Kế đó, đến hai cái thú tôi không bỏ được: Một là thú đánh cờ, hai là món nước chè xanh hãm đặc.

Vợ Trương Ba

Tôi biết vậy nên ngày nào chả phải lo sẵn cho ông có ấm nước thật ngon đấy!

(Anh con trai Trương Ba từ buồng ra, vai đeo tay nải, vợ anh ta tức con dâu Trương Ba - chạy ra theo)

Chị con dâu

(Niu áo chồng) Nhà lại đi sao?

Anh con trai

Đi, chứ ngồi nhà mà ra tiền của được à? Ngày mai chợ tỉnh họp, thuyền trong Thanh trong Nghệ họ ra, bọn lái buôn nó nhâu nhâu trực sẵn ở bến, mình đến muộn, bao món bở chúng nó tranh hết, có mà ăn cám.

Chị con dâu

Nhà ơi, rồi lại...

Anh con trai

Đã bảo việc tôi, kệ tôi, chuyện buôn bán, đàn bà con gái nhà quê, biết gì!

Trương Ba

Cả, anh lại lên tỉnh ư? Định bỏ mặc mấy mảnh ruộng cho vợ, nó làm sao nổi?

Anh con trai

Không làm nổi thì bỏ, ai người ta muốn mua thì bán quách đi! Minh tôi đủ nuôi cả nhà.

Trương Ba

Anh không nghe thầy, anh định theo hǎn nghề buôn bán chạy chợ sao?

Anh con trai

Thời này không thể không được. Phi thương bất phú! Tôi chạy chợ một ngày bằng đầu tắt mặt tối làm ruộng cả năm,

Trương Ba

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Anh đưa chúng đưa bạn, dẫn thân vào vòng buôn bán, ắt phải lèo lái, tráo trở, thất đức lắm con ạ! Nhà ta xưa này làm lụng ngay thẳng!

Anh con trai

Ôi dào ôi, thời này mà lúc nào thầy cũng nói chuyện ngay thẳng, người ta cười vào mũi cho! Có mãi cái ngay thẳng ra mà ăn được không? Có phải mình tôi đâu, con trai cả làng cả tổng họ đi buôn dăng dăng ra kia kia!

Trương Ba

Họ đi kệ họ, nhưng nhà ta...

Anh con trai

Thôi đi thầy, nhân gian bây giờ khác rồi, mà thầy vẫn nghĩ theo lối xưa!

Trương Ba

Đi ngang về tắt, ra bến vào thành, giao du với lắm bọn mờ ám, có ngày quan nha họ gõng mày lại!

Anh con trai

(*Cười*) Đúng là thầy chẳng biết gì! Quan nha thừa lại bọn này quen hết. Mà nhà quan họ cũng buôn chứ thầy tưởng! Như ông Huyện Tường ở ta đây: ông Huyện nhận bổng lộc ở cửa trước, thì bà Huyện đem bán ở cửa sau. Danh giá như bà chúa Huệ trên Kinh còn buôn gấm nữa là... Làm lụng mà vất vả mà vẫn sống khổ như thầy u, tôi không chịu được. Đây chỉ mấy tháng tôi ra tay, mà nhà cửa đã khởi sắc hẳn lên... (*Hỏi mẹ*) cái áo the mỡ gà tôi mua về cho u đâu, sao u không mặc vào?

Vợ Trương Ba

Tao chịu thôi, áo sống gì mà dài thườn thượt?

Anh con trai

U thật là... Con gái trên tỉnh bây giờ họ mặc như thế đấy. (*Với Trương Ba*) Còn điều thuốc lào biếu thầy, tôi để trên cái hòm sơn dầu giường, thầy hút thử chưa?

Trương Ba

Tao không thèm!

Vợ Trương Ba

Thầy mày bảo thuốc gì mà hút khét lẹt như lông bò!

Anh con trai

Ôi chao thuốc ấy phải nhà quan mới mua được, ngoài chợ không có đâu.

Trương Ba

(*Nghiêm giọng*) Cả, anh không nghe thầy nữa thì tùy nhưng anh cũng phải nghĩ tới vợ con anh một chút.

Chị con dâu

Anh lên trên ấy, la cà vào mấy chỗ sông bạc, mấy tiệm rượu thâu đêm... rồi lại.. rồi lại...

Vợ Trương Ba

Anh vẫn lui tới chỗ cô Lý con bà Hai Dần bán cau chứ gì?

Anh con trai

(*Áp úng*) Thì...thì cô ấy cùng là mối làm ăn với tôi.

Vợ Trương Ba

Người ta đồn âm lên đây! Thằng Hạ bán mật còn kể bô bô: Hôm đi xem chọi gà ở đền Sông, nó bắt gặp... Mà thôi nhắc lại vợ anh thêm đau lòng...Anh hư hỏng quá lắm!

Anh con trai

(*Cáu*) Thì cứ đi mà nghe thiên hạ đồn.. Ừ, thì tôi hư hỏng, tôi chơi bời! Là nam nhi người ta còn năm thê bảy thiếp thì sao?

Trương Ba

(*Đập tay xuống chõng*) Cả!

Anh con trai

Tôi biết rồi, thầy khỏi phải nhắc lại. “Phụ tử tình thâm, công cha như núi Thái Sơn” hừ, thầy u ể ra tôi, chỉ cho tôi cái thân cái xác nhưng cái hôn cái vía tôi, thì là của

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

tôi chứ, tôi muốn làm gì mặc tôi! (*Xóc tay nải trên vai*). lẳng nhăng mãi, mặt trời bằng con sào rồi! (*Vùng vắng đi, vợ anh ta níu áo anh ta lại*)

Chị con dâu

Nhà...

Anh con trai

(*Sảng*) Thôi đi.. (*Xô vợ ra, xăm xăm đi khuất, chị vợ ôm mặt thút thít*)

Chị con dâu

(*Vừa khóc vừa nói*) Tại con cả... Khi anh ấy mới đi buôn, đem tiền đem của về, có cái áo cái khăn đẹp, con cũng thích... ai ngờ.. đua đòi chúng bạn, anh ấy thành người như thế... Cũng tại con! (*Oà khóc chạy vào buồng trong. Cái Gái - từ này vẫn thập thò nhìn ra - giờ chạy đến bên Trương Ba lúc ấy đang ngồi cúi gằm đầu*)

Cái Gái

Ông, ông ơi! Bố cháu gắt ông, bố cháu làm ông buồn phải không? Nhưng cháu yêu ông, cháu nghe lời ông. Không cần bố cháu, ông cháu mình chơi với nhau thôi ông nhỉ? Cháu vừa xách nước tưới mấy luống cà chua của ông rồi đấy!

Trương Ba

(*Vuốt tóc cháu*) Ô, cháu ông ngoan lắm!

Cái Gái

Bà bảo, ở nhà này, ông thân với cháu nhất, thật ông nhỉ?

Trương Ba

Đúng rồi, ông cháu mình hợp tính nhau.

Cái Gái

Hôm nọ cháu kể với thằng Ty con cô Lụa: Cây cam ông trồng có quả to bằng ngần này này.. Nó không tin, nó bảo cháu nói khoác! Cháu cuộc với nó đấy: nếu cháu nói đúng, nó mất cho cháu con sáo chân chì của nó! Mà kia: Thằng Ty nó đến ông kia! (*Chạy ra cửa*) Ty, vào đây!

Cu Ty

Lưu Quang Vũ

14

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

(Thập thò ở cửa, thì thâm) Tớ hãi bố cậu lắm, hôm nọ tớ đến, bố cậu đuổi tớ quây quây, cấm tớ bén mảng tới đây. Bố cậu sợ tớ ăn cắp..

Cái Gái

Không, bố tớ đi vắng rồi! Chỉ có ông tớ thôi, ông tớ hiền lắm. Ông ơi, thằng Ty đây này ông...

Cu Ty

Lạy ông ạ!

Cái Gái

Ông cho nó vào vườn nhà ta xem cây cam ông nhé!

Trương Ba

Cứ vào mà xem thoả thích! Cháu chọn hái cho cu Ty quả nào thật ngon ấy!

Cu Ty

(Khoanh tay đồng dục) Cháu - cảm - ơn - ông ạ!

Cái Gái

Nào ta ra vườn

(Trương Ba lặng nhìn theo đôi trẻ. Ông Trương Hoạt vào).

Trương Ba

Bác Trương Hoạt sang chơi!

Trương Hoạt

Gặp bà nhà ngoài ngõ, bảo ông đang rầu lòng vì thằng Cả *(thở dài)*. Trẻ bây giờ nó thế đấy! Lũ con tôi cũng vậy, chẳng còn coi trung nghĩa đạo lý ra gì nữa! Nghĩ lắm lúc nản quá! Chỗ hàng xóm buồn chỉ còn biết sang ông...

Trương Ba

Bác ngồi chơi uống nước, rồi ta làm ván cờ!

Trưởng Hoạt

Hồi tụi mình còn trẻ, có như chúng nó bây giờ đâu ông nhỉ? Cái thời tôi theo nghĩa quân Đức Quận công phò vua đuổi giặc rông rã mười mấy năm trời, khổ nhưng mà vui làm sao chứ! Tướng sĩ quân binh cùng vào sinh ra tử, ném mật nằm gai đối với nhau như bát nước đầy. Góm nhất là cái đận bị giặc vây chặt ở rừng Sát. Tôi dẫn đầu một cơ lính theo sát ngay ngựa Đức quận công. Người ban thưởng cho tôi một dải lụa điều với một nậm rượu. Giờ tôi vẫn để trên án thờ. Lính trong quân doanh thời ấy, còn ai không biết Trưởng Hoạt? Vậy mà giờ con trẻ nó cũng xem thường mình được. Vợ mình thì coi mình không bằng con lợn con gà. Chẳng qua tại mình nghèo túng, sa sút..

Trương Ba

Hoàn cảnh khiến người ta nhìn nhau cạn hẹp chẳng ra làm sao, chứ vốn ai cũng tốt cả thôi. Bác để bụng những chuyện ấy làm gì?

Trưởng Hoạt

Mấy ai được như bác, chẳng nghĩ xấu về sự đời, sự người bao giờ..(*Chép miệng*). Còn tôi may chỉ biết lấy ván cờ giải phiền qua ngày..

Trương Ba

Tôi không coi cờ chỉ là giải pháp phiền qua ngày bác ạ. Tôi thích cờ bởi nó chẳng thiên vị ai, ông quan đánh với anh dân đen cũng thế thôi. Mới đầu hai bên ngang quân ngang thế nhau. Anh nào tài trí hơn thì thắng. Đánh cờ làm cho trí mình sáng, mà trí sáng thì tâm sẽ bình thản. Có gì khó bằng sự bình thản trong tâm hả bác? (*Giở bàn cờ. Hai người xếp quân ngồi đánh với nhau*).

Trưởng Hoạt

Trong nghĩa quân Đức quận công, có ai địch nổi nước cờ Trưởng Hoạt. Vậy mà với bác tôi phải chịu bác là tay cao cờ... Bác cần thận kéo mắt con mã với tôi! Tôi cho bác đi lại nước ấy!

Trương Ba

Không dám, bác cứ đi! (*Một lát Trưởng Hoạt trợn mắt, sừng người*)

Trưởng Hoạt

Chết tôi rồi! (*Vỗ đùi*) Chết tôi rồi! Sao tôi không nhìn ra nhỉ? Bác chực con xe ở đây hiểm quá! Xe lồng! Tôi vô phương chống đỡ sao! (*Bóp trán căng óc suy nghĩ, thở dài thườn thượt*). Vô phương thật rồi, chịu bác chịu bác!

Trương Ba

(*Túm túm*) Xe lồng lại có pháo dòn! Bác chịu là phải! Nước cờ này đến Đế Thích cũng không gỡ được! (*Khoái trá*) Đúng! Đế Thích cũng phải hàng. Ha ha. Mời ông Đế Thích cũng phải bó tay.

(*Đế Thích xuất hiện trên cửa trong bộ quần áo nón mê của ông lão hành khất*)

Đế Thích

Có thật thế không?

(*Trương Ba và Trưởng Hoạt quay lại*)

Trương Ba

Cái gì?

Đế Thích

Có thật Đế Thích cũng không gỡ được không? (*Xăm xăm tiến sát bàn cờ chăm chú ngắm nghía*). Tôi đánh thử nhé!

Vợ Trương Ba

(*Từ sân vào*) Ông lão hành khất này ngồi ngoài sân từ lúc hai ông bắt đầu đánh cờ đến giờ! (*Với Đế Thích*). Đã đưa com nguội với khúc cá kho cho ông xơi rồi, nhà chẳng còn gì nữa đâu, mời ông đi cho!

Đế Thích

Cho tôi gỡ nước cờ này đi đã!

Trưởng Hoạt

Ông điên à? Nước xe lồng này gỡ sao nổi, đến Trưởng Hoạt đây, đệ nhất cờ trong nghĩa quân Đức Quận Công, còn phải bó tay nữa là...

Trương Ba

Thì cứ để ông lão đánh thử (*Với Đế Thích*) Mời ông!

(*Đế Thích ngồi vào chỗ Trương Hoạt, đánh cờ với Trương Ba. Vợ Trương Ba lắc đầu bỏ đi. Một lát sau...*)

Trương Hoạt

(*Bật giữa người ra đằng sau*) Trời ơi! thế là thế nào? (*Chồm lên, dí mắt vào bàn cờ*) Đúng rồi, giải được rồi! Lại chiếu tướng lại! ông Trương Ba hết cờ rồi! Trương Ba (*Rất đỗi kinh ngạc, lắp bắp*) Không có lẽ! Không có lẽ!

Đế Thích

(*Túm túm*) Ông thử nhìn lại xem, hết cờ rồi nhé!

Trương Hoạt

Trời ơi! Cha sinh mẹ đẻ tôi chưa thấy một nước cờ thần diệu đến thế bao giờ, như có phép tiên ấy!

Trương Ba

(*Hết nhìn bàn cờ lại chăm chăm nhìn Đế Thích*) Ông nói thật đi, ông là ai?

Đế Thích

Là ..là người đánh cờ, là lão hành khát!

Trương Ba

Không, không phải! Người thường không thể có nước cờ như thế, chỉ có thể là thần, là thánh, hoặc ma quỷ.

Trương Hoạt

Đúng rồi, ông nói đi. Ông ở đâu tới, ông là ai? (*Túm vạt áo Đế Thích*). Nếu không tôi không cho ông đi.

Đế Thích

Tôi.. tôi chính là Đế Thích!

Trưởng Hoạt

Ôi giờ ơi! (*Quy sụp xuống vái lia lia. Trương Ba đứng phắt dậy, chấp tay cúi đầu*)
Lạy ngài, chúng tôi người trần mắt thịt không nhận ra bậc tiên thánh, dám hỗn hào.
Lạy Ngài, xin ngài xá tội.

Đế Thích

(*Nhìn trước nhìn sau, để tay lên miệng*) Khẽ chứ, tôi xin các ông (*Thì thào*) Tôi
trốn thiên đình xuống đây, các ông đừng theo ông lên thế, khéo nguy cho tôi.

Trưởng Hoạt

Sao lại nguy ạ?

Đế Thích

Tôi đâu có được thành thói tự nhiên như người trần các ông, phép giới nghiêm lắm!

Trương Ba

Thật vinh hạnh cho tôi! Tôi đâu có ngờ đời mình lại có ngày đánh được cờ với Đế
Thích! Sung sướng quá!

Đế Thích

Sung sướng cái con khỉ! Này, tôi hỏi thật ông nhé! Biết tôi là Đế Thích rồi từ nay
trở đi, ông có dám đánh cờ với tôi không?

Trương Ba

Chúng tôi tài hèn trí mọn nhưng nếu ngài cho phép... Chúng tôi xin được hầu cờ
Ngài.

Đế Thích

Hay quá! Vậy thì từ nay thỉnh thoảng tôi lên xuống đánh cờ với các ông nhé! Các
ông cho tôi đánh với nhé! Nhưng các ông phải kín mồm kín miệng đừng nói cho ai
biết!

Trưởng Hoạt

Vâng, vâng!

Trương Ba

Ông là hay bô lô ba la lắm!

Trưởng Hoạt

Không, chuyện này thì phải giữ kín chứ lị! Hồi còn làm lính Đức Quận công, có lần Đức ông đã giao cả bài cơ mật cho tôi chuyển... Chuyện này miệng tôi sẽ kín như bưng! Mà có nói cũng chẳng ai tin... Chà chà! Đánh cờ với Đế Thích, ai mà ngờ được!

Đế Thích

Đấy, ông lại...

Trưởng Hoạt

Vâng, xin ngài, tôi nhớ rồi!

Đế Thích

(Với Trương Ba) Rồi tôi sẽ xuống nữa, còn bây giờ.. sắp tới giờ Dậu, tôi phải về kéo đi đã quá lâu, nhớ Ngọc Hoàng người biết! *(Buồn rầu)*. Lộ chuyện ra là trên ấy chẳng cho tôi xuống nữa đâu! Có khi rồi còn lâu tôi mới được gặp lại các ông... *(Kéo Trương Ba ra một góc)*. Ông Trương Ba này ông đánh cờ giỏi đấy, tuy thắng ván vừa rồi nhưng tôi vẫn quý nể tài ông... Bây giờ tôi về trời, trên ấy buồn tẻ lắm, nhưng dưới hạ giới các ông thì lại đầy bắt trặc, tai họa, tôi biếu ông mấy nén hương này, nó không phải là hương thường đâu. Khi có việc bắt trặc gì, ông thắp lên một nén tôi sẽ hay tin mà tìm ngay xuống hạ giới với ông. Còn nếu không thấy tôi xuống nghĩa là tôi đang bị canh giữ chặt không trốn đi được, lúc đó ông hãy thắp lên ba nén, lập tức sẽ có phép thần đưa ông lên Thiên đình gặp tôi. Ông nhớ chưa? Cả việc này ông cũng phải giữ kín!

(Trương Ba cất thẻ hương vào trong áo, vái tạ Đế Thích)

Đế Thích

Chào hai ông tôi về!

(Trương Ba và Trưởng Hoạt cúi lạy Đế Thích. Khi hai người ngẩng lên thì Đế Thích đã biến mất)

Trưởng Hoạ

(Dụi mắt) Biên rồi! Ngỡ như giấc chiêm bao ấy! *(Nhìn lại bàn cờ)*. Thần diệu. Thần diệu thật!

(Vợ Trương Ba vào)

Vợ Trương Ba

Lại thần thánh gì nữa! Các ông đúng là cứ như sống trong mơ ấy! Thế cái lão ăn mày lúc nãy đâu rồi?

Trưởng Hoạ

Bà ơi, nói năng cho cẩn thận, có biết ai đấy không? Không phải lão ăn mày, mà là.. ấy chết *(Vội đưa tay bịt mồm)*

Trương Ba

Không nhìn hình vóc bên ngoài mà xét đoán người được! Từ nay bà phải nhớ điều đó!

Trưởng Hoạ

(Nhìn ra ngoài trời) Chết, mà sắp đến giờ Dậu, tôi phải về băm bèo thái khoai, cho lợn ăn, kéo mụ vợ tôi về, thấy tôi chưa xong việc lại gằm rít lên. Mụ ấy mà nổi cơn tam bành, thì còn dữ hơn nước xe lồng của ông, mụ ấy đâu biết hai ta vừa được đánh cờ với chính ... Ấy chết! Thôi tôi về! *(Vội vã ra đi)*

Trương Ba

(Giắt máy nén hương lên cột nhà, vẫn tư lự mỉm cười) Kỳ lạ thật! Trời đất kỳ lạ thật! Càng sống càng thấy nhiều sự lạ!

Vợ Trương Ba

Ông lảm nhảm cái gì thế?

Trương Ba

Tôi nói sống trong cõi trời đất này lý thú quá! Chỉ tiếc mình không còn trẻ nữa. Giá như tôi sống mười năm nữa nhỉ? Tôi còn bao việc muốn làm, còn muốn khu vườn

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

này đây ắp những cây quả thơm ngon. *(Sau một lát)* Vừa mới nắng to thế mà chiều đã tắt dần trên rặng tre. Hôm nay sao gió lộng khắp vườn? Bầu trời như cao và rộng rãi... Bà ngồi xuống đây với tôi một lát, tôi thấy trong người làm sao ấy! *(Bà vợ ngồi xuống cạnh chồng, Trương Ba nhìn phía khu vườn)* Rặng mồng toi lá lên xanh tốt làm sao! Những quả cam vàng như cái đèn lồng bà nhỉ? Cái Gái chạy đâu rồi?

Vợ Trương Ba

Kìa kìa, nó với thằng Tỵ đang treo cái lồng chim sáo trên cây hồng bì!

Trương Ba

Con bé xinh mà ngoan quá! trông nó có nhiều nét giống bà cái thời con gái... Bà rót tôi chén nước, tôi thấy khó thở quá.. *(Ngồi dựa lưng vào khung cửa, bà vợ rót đưa chồng bát nước)*

Vợ Trương Ba

Suốt ngày nó cứ quanh quẩn bên cây na, cây mít ông mới trồng (nhìn chồng). Kìa, ông làm sao thế? *(Hốt hoảng)*. Ông làm sao thế? *(Bát nước trên tay Trương Ba bỗng rơi xuống)*. Ông, ông ơi, ông làm sao thế? (Đỡ chồng nằm xuống chõng, lay gọi) ông ơi, Ông ơi! Chồng tôi làm sao thế này *(Vùng chạy ra sân)* Cái Cả đâu? Ông Trương Hoạt ơi! ông Trương Hoạt ơi! *(Chạy vào, quỳ xuống bên chồng)* Trời, sao mặt ông ấy nhợt nhạt thế này? *(Trương Hoạt chạy vào)* ông Trương... nhà tôi bị cảm gió hay sao ấy?

Trương Hoạt

(Vội vã cúi xuống bên ông Trương) Bà lấy cho tôi ít dầu xoa.. *(Cời ngực áo Trương Ba, bỗng hốt hoảng giật mình)* Trời, ông Trương... *(Với vợ Trương Ba)* ông ấy đi rồi, ngừng thở rồi.!

Vợ Trương Ba

Sao? Sao? trời ơi! *(ôm lấy chồng)* Ông Trương! Ông Trương!

Trương Hoạt

Mắt bác ấy đã bịch ra rồi! *(Nghẹn ngào)* Bác còn vừa ngồi đây với tôi... Sao lại thế? *(Nức nở)* Sao lại thế? Bác Trương ơi!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

(Chị con dâu và cái Gái, cu Ty chạy vào. Cùng lúc ấy, anh con trai - đeo vào ô mành kính những tay nải, làn bọc bước vào - về hí hửng)

Anh con trai

(Ngạc nhiên) Thầy làm sao thế kia?

Trưởng Họat

Thầy anh ... thầy anh ... mất rồi!

(Những đồ đạc trên tay anh con trai rơi phịch xuống)

Vợ Trương Ba

Không phải! Không phải! Không! Không! Không!

(Đèn tắt, chuyển cảnh)

III. TRỞ LẠI CẢNH THIÊN ĐÀNG

Nam Tào - Bắc Đẩu - Đế Thích.

Bắc Đẩu

(Vội Đế Thích) Đã có nghiêm lệnh với bác, chúng tôi cũng chẳng giúp gì được!

Nam Tào

Bác ngồi đây, nhưng ở ngoài kia đã có người họ canh chừng bác, bác lên đi là họ bấm báo ngay! Đây, bác có thấy mấy cô tiên giả tảng chơi đàn dưới mấy gốc kia không? Chính là họ đang theo dõi bác đấy.

Đế Thích

(Rầu rĩ) Hai tuần nay, từ hôm tôi xuống hạ giới về, họ rình rập tôi suốt!

Bắc Đẩu

Việc bác xuống hạ giới mà lộ ra là không phải do chúng tôi đâu! Chỉ tại lúc đi, bác vội vã không để ý, có mấy cô tiên dạo chơi gần cửa Vân Hạ trông thấy, thế là các cô ấy xì xầm rỉ tai nhau, rồi chẳng biết cô nào mách ngay với Ngọc Hoàng!

Nam Tào

Bác còn lạ gì: đám tiên nữ chúa là hay ngồi lê đôi mách. Việc kín mấy đến tai họ cũng thành om sòm rền rĩ. Có ít họ sít ra nhiều.

Bắc Đẩu

Bụng dạ đàn bà, còn phải nói. Xem ra họ có vẻ thích thú khi kể tội người khác!

Nam Tào

Mà các cô ấy có tốt đẹp gì cho cam! Đây! Vừa mới chả xảy ra chuyện cô tiên Mẫu Đơn lên xuống du ngoạn dưới hạ giới, lém phéng thế nào mà phải lòng ngay một anh chàng dưới đó... *(Thì thầm)*. Nghe đâu đến mức có chửa với nhau cơ đấy!

Bắc Đẩu

(Trợn mắt) Đến thế kia à? Chung chạ với người cõi trần thế còn ra làm sao. Bác nói thật đấy chứ? Nam Tào *(Vẫn thì thầm)* Thì chính ông Thiên Lô kể với tôi mà lị. Ông ấy được lệnh vác tầm sét xuống để trị tội anh chàng kia nhưng nể nang nhau thế nào, ông ấy lại tha cho. Có khi do nhận quà cáp biểu xén gì cũng nên... việc cô

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

tiên Mẫu Đơn, khắp thiên đình người ta đồn đại, nhưng bà Vương Mẫu thì tìm cách bịt đi cho êm chuyện.

Bắc Đẩu

Thế mà việc bác Đế Thích bỏ đi chơi mấy ngày, chính đám tiên nữ của bà Vương Mẫu lại làm rầm lên như sắp sụp trời đến nơi! Thật đúng là: “Chân mình thì lấm bê bê, lại toan cầm đuốc đi rê chân người” (*Nhìn Đế Thích ngậm ngùi*) Khổ thân bác Đế Thích! Bác ấy có vẻ buồn quá! Đúng làm ham cái gì khổ cái đấy! Bây giờ bác ấy lại phải đánh cờ một mình.

Nam Tào

Bác Đế Thích này, tôi hỏi thật bác nhé: Người dưới hạ giới không thể cao cờ như bác, đánh cờ với họ, bác có thú không?

Đế Thích

Biết tả thế nào với hai ông? Nước cờ của người hạ giới không giống như nước cờ tiên giới trên trời chúng ta đâu. Người dưới đó đánh cờ mỗi người một cách, một vẻ. Họ mang tính tình, tâm địa họ vào ván cờ. Những nước cờ của người trần thế, lạ lắm. Giống như chính đời sống của con người dưới đó, nó nóng bỏng rộn rã những toan tính, mưu cơ, những vui buồn khổ não, những gắng gỏi, hồi hộp hy vọng. Chao ôi, những nước cờ của người hạ giới, bậc tiên bậc thần trên thiên đình cũng không có được!

Bắc Đẩu

Hắn bác đã đánh với nhiều người dưới đó?

Đế Thích

Nhiều. Nhưng tôi vẫn nhớ nhất ván cờ đánh với một người có tên Trương Ba.

Nam Tào

Trương Ba? Cái tên này nghe quen quen... Người ấy là ai vậy?

Đế Thích

Các ông không biết được đâu! Đó chính là một người làm vườn, một nông phu bình thường nhưng nước cờ khá lắm, mà con người chất phác hồn hậu lắm! Tôi đã biểu ông ta... Nhưng thôi, việc này e phạm phép giới...

Lưu Quang Vũ

Nam Tào

Trương Ba... Chịu, không nhớ mình đã gặp cái tên ấy ở đâu.

Bắc Đẩu

Thôi! Chuyện linh tinh mãi! Công việc chưa xong (*Nhìn vào sổ Nam Tào*) Bác nhanh tay lên, phiên phiên ta còn về nghỉ. Tôi mỗi lưng lăm rồi, muốn ra vườn sai mấy chú tiên đồng ra đấm lưng cho một lát.

Nam Tào

Tôi cũng buồn ngủ díp cả mắt (*Ngáp, giở sổ*) Nào thì làm! Xem những ai phải đưa đi ngày mai đây?

Bắc Đẩu

(*Nghe ngóng*) Quái, có tiếng í ới gì ngoài kia. (*Nhìn ra*) Cô tiên nào đang xăm xăm đi đến thế nhỉ?

Nam Tào

(*Cũng che mắt nhìn ra*) Cô tiên nào mà trông lạ quá: Mặc yếm nâu, xắn váy quai công, đi đất, tay lại cầm cái gì cong cong, nhọn nhọn. (*Với Đế Thích*) Bác tinh mắt, bác nhìn thử xem!

Đế Thích

À, cái đó dưới hạ giới họ gọi là cái liềm. Tiên sao lại cầm liềm nhỉ?

Bắc Đẩu

Tiên gì mà vẫn khăn, da lại đen nhạch thế kia! Tôi chưa gặp cô tiên nào như thế, lạ quá!

Đế Thích

Quái, tôi trông người này quen lắm!

Nam Tào

Bà ta có vẻ đang rất tức giận, vừa đi vừa quát... Ấy, ấy bà ta chạy vào đây kia. (*Ngồi xuống, giả vờ cầm cúi làm việc, vợ Trương Ba đi vào*)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ Trương Ba

(*Oang oang*) Giời à? Đúng là tôi lên đến giời rồi à? Hay lắm (*Với ba ông tiên*)
Chào các ông, tôi hỏi khí không phải: Có đúng đây là giời không?

Bắc Đẩu

Phải, đúng đây là giời đây. Bà là ai?

Đế Thích

(*Sững sờ*) Phải rồi! Bà vợ của ông Trương Ba đây mà (*Chạy đến bên bà vợ Trương Ba*) Sao bà lại lên được đây?

Vợ Trương Ba

Tôi dọn nhà thấy thể hương dất trên cột tôi thấp ba nén cắm lên bàn thờ ông Trương Ba, bỗng thấy y như có trận gió cuồn mình đi, định thần lại thì thấy mình đã ở đây, nhìn xuống dưới chỉ thấy mây là mây, mới đoán mình đã ở trên giời!

Đế Thích

Thảo nào, chính ba nén hương ấy đã đưa bà lên đây! Nhưng bà vừa nói gì? Sao lại cắm lên bàn thờ ông Trương Ba? Ông ấy đâu?

Vợ Trương Ba

Ông nhà tôi mất rồi!

Đế Thích

(*Bàng hoàng*) Trời, mất bao giờ? Tôi vừa mới đánh cờ với ông ấy hôm nọ cơ mà?

Vợ Trương Ba

(*Ngờ ngợ nhìn Đế Thích*) Ông.. ông là..

Đế Thích

Tôi là ông lão hành khất cách đây hai tuần đã tới nhà đánh cờ với ông Trương Ba.

Vợ Trương Ba

Tôi nhớ rồi! Thì đúng hôn ấy, ông vừa đi khỏi có một lát, thế là nhà tôi... (*Khóc*)

Đế Thích

Không thể như thế được! Nguyên do vì đâu ông ấy mất! Sao ông ấy không gọi tôi?

Vợ Trương Ba

Nào có biết nguyên do vì đâu! Ông ấy cũng chẳng kịp trời trăng gì, đang khoẻ mạnh vui vẻ bỗng dưng... Nhưng tại sao ông lại ở đây?

Đế Thích

Tôi ở trên này mà. Tôi là tiên Đế Thích, còn hai ông kia là Nam Tào Bắc Đẩu, đều là quan nhà giời.

Vợ Trương Ba

Tiên à? Quan nhà giời à? Nam Tào, Bắc Đẩu à? Thế thì .. *(Xăm xăm tiến đến trước mặt Nam Tào Bắc Đẩu)*. Tôi đã lên được đến đây, tôi phải hỏi các người cho ra nhẽ: tại sao chồng tôi phải chết, tại sao giờ bắt chồng tôi phải chết? Ông ấy tốt là thế, hiền hậu là thế, sao các người nỡ... *(Quát to, tay vung cái liềm)* Đồ độc ác, đồ bất nhân! *(Nam Tào Bắc Đẩu sợ hãi lùi vào một góc)*. Các người phải trả lời tôi: Tại sao?

Nam Tào

(Lấp bắp) Kia, ông Đế Thích, can bà ấy lại... Chúng tôi, chúng tôi đâu có biết...

Đế Thích

(Với Nam Tào và Bắc Đẩu) Nhưng các ông phải biết chứ, các ông giữ sổ Nam Tào mà... Các ông làm ăn thế nào thế? Tôi đâu ngờ... ông Trương Ba ông ấy là người tử tế, tốt bụng còn đang rất mạnh khoẻ, phải được sống 20 năm nữa mới phải... Các ông xem lại sổ xem...

(Nam Tào Bắc Đẩu sợ sệt nhìn cái liềm trên tay vợ Trương Ba, lập cập giở sổ sách)

Bắc Đẩu

Vâng, chúng tôi xem lại đây! *(Hai người lùi húi dò tìm)* Các đây hai tuần à? Đây rồi, tỉnh Đông, làng Thượng... Trương Ba.. còn sống được 20 năm nữa, nhưng ta đã...

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Nam Tào

Chết rồi, đúng là cái hôm... cái hôm... Bác giục tôi nhanh lên để đến dinh Thái Thượng dự tiệc.. Thế là tôi nhắm mắt tôi gạch.. Tại bác!

Bắc Đẩu

Sao lại tại tôi? Bác gạch chứ?

Nam Tào

Nhưng tại bác

Bắc Đẩu

Tại bác thì có.

Nam Tào

Tại bác, tại bác.

Đế Thích

(Rên rì) Khôn khổ chưa, các ông đã làm ăn thế có chết người ta không? Tại hai ông, tại cả hai ông! Chỉ một cái gạch mà các ông làm người ta chết oan!

Vợ Trương Ba

Các người bắt chồng tôi chết oan, các người phải làm chồng tôi sống lại, kéo không xong với tôi! *(Xông đến Nam Tào Bắc Đẩu túm ngực áo Nam Tào, Nam Tào vùng chạy, ngực áo rách xoạc)*

Bắc Đẩu

Xin bà, xin bà... Bây giờ việc lỡ rồi. ông nhà có mắt sớm thật nhưng thiết nghĩ: Đẳng nào cũng thế thôi, người dưới trần ai rồi cũng một lần chết...

Vợ Trương Ba

Chết! Các ông có biết chết là thế nào không? Các ông đã mất người thân bao giờ chưa?

Bắc Đẩu

Quả thật... chúng tôi người cõi giời... Người cõi giời không ai phải chết..

Lưu Quang Vũ

29

Vợ Trương Ba

Cho nên các ông không hiểu được chết là thế nào? Một người đang sống, đang làm lụng, cười nói vui buồn, hít thở khí trời, nhìn ngắm cây cối, ẩm cúng giữa vợ con, nhà cửa, bạn bè thân thích bỗng dưng một cái, không còn biết gì nữa, không nghe được bất kì lời nói của ai, không làm thêm được bất cứ việc gì, không còn là gì hết, câm lạng, trống không, thân thể tan rữa trong đất lạnh tối tăm... Chao ôi, chồng tôi... các ông bắt chồng tôi chết được thì các ông cũng phải làm chồng tôi sống lại được! Trả chồng tôi đây!

Nam Tào

Chúng tôi chót ... lầm... Vâng, nếu ông nhà mới chết có ba ngày trở xuống thì chúng tôi còn có thể gọi hồn ông ấy nhập vào xác được đằng này đã hai tuần... Xác ông ấy đã hỏng rồi, chúng tôi không còn cách nào đành chịu thôi... Bà hiểu cho tôi...

Vợ Trương Ba

(Quát to) Tôi không biết! Các người phải làm chồng tôi sống lại! Tôi không để các người yên đâu! Giời gì mà bạc ác đến thế! *(Hát tung cái đôn, cầm lọ mực của Bắc Đẩu ném xuống bạc thêm)* Bà sẽ phá tan cái cõi giời của chúng mày, bà bằm vằm mặt chúng mày ra!

Nam Tào, Bắc Đẩu

(Kinh hoàng) Ôi cha mẹ ơi! *(Chạy núp sau cột, liu cả lưỡi)* Cứu chúng tôi với! Ôi ông Đế Thích ơi!

Đế Thích

(Can bà vợ Trương Ba) Khoan khoan đã, bà bớt nóng nảy để tôi nghĩ xem có cách nào cứu ông nhà được không? *(Bóp trán suy nghĩ)*. Bà ạ, đúng như hai ông này nói: Nếu mới ba ngày thì còn dễ chứ giờ xác ông nhà đã hỏng, hồn ông có về cũng chẳng còn nơi trú...

Vợ Trương Ba

Hồn ông nhà tôi ư? Thế từ hôm ấy tới giờ hồn nhà tôi ở đâu?

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Đế Thích

(*Lắc đầu*) Chẳng ở đâu cả, mông lung tan hoà trong đất trời. Còn nhưng cũng như không, bởi nếu đã lìa khỏi nơi trú ngụ là thân xác, linh hồn con người sẽ chẳng là gì hết, chỉ là hư ảo thôi! Lẽ tạo hoá là như vậy!

Vợ Trương Ba

(*Khóc*) Ông Trương Ba, khổ thân ông...

Đế Thích

(*Như vụt nghĩ ra*) Đúng rồi, chỉ còn một cách, chỉ có một cách... Phép này xưa kia một bậc lão tiên đã truyền cho tôi. Chỉ có cách ấy, hoạ may.. (*Với Nam Tào Bắc Đẩu*) Các ông xem lại sổ xem, ở cõi Đông, trong các làng kề cận với làng ông Trương Ba, trong ba hôm nay có người nào mới chết không?

(*Nam Tào Bắc Đẩu lập cập giở sổ tìm*)

Nam Tào

Có..có... Ở làng Hạ có một Anh hàng thịt mới mất! Tôi mới gạch tên anh ta hôm qua.

Đế Thích

Được rồi! (*Với bà vợ Trương Ba*). Thế này bà nhé: Tôi sẽ làm cho hồn ông Trương Ba nhập vào xác người hàng thịt. Chỉ có cách ấy ông Trương Ba mới sống lại được. Hồn vẫn nguyên vẹn là hồn ông bà nhà nhưng phải mượn thân xác Anh hàng thịt làm nơi trú ngụ. Đành thế vậy thôi, cứu được phần hồn còn hơn mất hết. Phần hồn mới là phần chủ chốt của con người... bà thấy có được không?

Vợ Trương Ba

Tôi chẳng hiểu gì cả. Tuy các ông sao cũng được. Miễn là chồng tôi sống lại.

Đế Thích

Có thể lúc đầu bà ngỡ ngàng, nhưng rồi bà sẽ mau chóng nhận ra ông nhà thôi. Bây giờ bà về nhà Anh hàng thịt ở làng Hạ mà đón ông ấy.

Bắc Đẩu

Hồn Trương Ba, da hàng thịt.. Kỳ quặc thật! Nhưng ông Đế Thích ơi, làm như vậy

là phạm phải phép giời đấy!

Đế Thích

Đành thôi. Trăm sự tại các ông... Tôi thà chịu phép giời chứ không thể để người ta oan khuất. *(Với vợ Trương Ba)* Bà đi lối kia kìa, nhanh chân lên. Nhớ đến ngay nhà người hàng thịt nhé! Phép màu sẽ ứng nghiệm ngay bây giờ!

(Bà vợ ông Trương Ba ra, Đế Thích chấp tay lẩm nhẩm khấn. Tiếng gió rít và sấm chớp)

(Đèn tắt, chuyển cảnh)

IV. NHÀ NGƯỜI HÀNG THỊT

(Một cỗ quan tài đặt giữa nhà, trên có hương nến, hoa cúng. Vợ người hàng thịt chít khăn xô, áo xô, ôm mặt ngồi bên áo quan. Lái lợn 1 và lái lợn 2 rón rén vào, tay cầm thẻ hương, gói hoa.)

Lái lợn 1

Chúng tôi đến viếng ông nhà, xin có lời chia buồn thống thiết với bà cùng gia quyến, chúng tôi rất lấy làm...

Vợ người hàng thịt

(Nức nở) Ông ơi, hai bác lái vẫn mang hàng đến cho ông đây, sao ông bỏ đi đâu ông ơi...

Lái lợn 2

Đột ngột quá! Mới sáng tôi chở lợn đến cho nhà ông, ông ấy vẫn còn đang khoẻ mạnh.

Vợ người hàng thịt

Thì chiều qua ông ấy còn xoay trần chọc tiết, xẻ thịt một lúc hai con lợn to. Tôi đánh tiết canh, ông ấy xơi liền ba bốn bát, uống hết nửa chai rượu rồi lăn ra ngủ, còn ngáy như kéo bể... Vậy mà tới nửa đêm, ông ấy lên một cơn đau bụng rồi kêu lạnh, tôi vừa đốt cái lò dưới bếp mang lên, đã nghe ông ấy nấc mấy tiếng rồi lịm dần...

Lái lợn 1

(Lắc đầu) Quái lạ! Đời người sống chết thật bất thường! Ngẫm mà buồn quá, sợ quá!

Lái lợn 2

(Với lái lợn 1) Ai ngờ ông hàng thịt lực lưỡng to béo như hộ pháp này lại nằm xuống dễ thế! Hai con lợn tôi mang tới cho ông ấy hôm qua, ông ấy đã kịp trả tiền tôi đâu! (Hạ giọng). Mình nhắc ngay với bà vợ bây giờ không tiện nhưng để đây rồi không hiểu bà ấy có biết cho không! 43 quan rưỡi, có phải ít ỏi đâu? Sợ ông ấy không kịp trần trời gi, mình nói bà vợ lại cho là mình bịa! Ai nữ bịa cơ chứ!

Lái lợn 1

Thôi chuyện đâu bỏ đấy, người ta nằm xuống rồi, nghĩa tử là nghĩa tận...

Lái lợn 2

Vẫn biết vậy nhưng vốn liếng của tôi...

Lái lợn 1

Ông thì lúc nào cũng chỉ lo đếm tiền, đồng tiền là cái quái gì...

Lái lợn 2

Phải, ông không lo thậm chí ông còn mừng nữa! Tôi biết tổng tâm địa ông rồi! Ông còn nợ tiền ông hàng thịt một món tiền to, ông mừng vì từ nay ông hàng thịt không còn đòi ông được nữa chứ gì?

Lái lợn 1

Ông nói không sợ phải tội sao? Hôm đó các ông chuốc rượu say cho tôi, rồi ông hàng thịt rủ tôi đánh bạc kỳ đến lúc tôi nhẵn túi.. Mà tôi đã trả ông ấy được gần nửa số tiền rồi...

Vợ ông hàng thịt:

Các bác uống nước, xơi trà.. (*Rót nước*). Gia đình dự tính sáng mai, anh em nội ngoại về đủ, mới đưa quan (*Chấm nước mắt*). Từ nay, vắng ông ấy, tôi biết sống ra sao? Hàng họ nhà cửa thế là không còn có người quán xuyến. Xưa nay tôi chỉ biết nương tựa vào sức vóc và tài tháo vát của ông ấy.. (*Oà khóc*). Sao ông nỡ bỏ tôi ông đi một mình vậy ông?

(*Có tiếng lục đục trong cỗ quan tài*)

Lái lợn 1

Có tiếng gì ở đâu thế nhỉ?

Lái lợn 2

(*Tái mặt lấp bắp chỉ vào quan tài*) Hình ... hình như... ở trong này... (*Lái lợn 1 rú lên.*)

(*Tiếng động trong quan tài mạnh hơn. Cái nắp quan chuyển động. cả ba kinh*

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

hoàng lùì lại, co rúm người. cái nắp quan tài bị xô mạnh, rơi đánh rầm xuống sàn. Người chết từ từ góc đầu lồm cồm ngồi lên. Xác người hàng thịt từ giờ đã mang hồn của Trương Ba nên ta gọi là Hồn Trương Ba - ngo ngác nhìn quanh)

Hồn Trương Ba

Bức quá, ngọt quá! Tôi ở đâu thế này, mấy người kia là ai? (*Lùng lững đứng dậy*)
Quái, tôi ở đâu thế này (*Gọi to*). Bà nó ơi!

(Vợ người hàng thịt đứng lặng như chết đứng. Lái lợn 1 và lái lợn 2 quỳ sụp xuống)

Vợ người hàng thịt

(Lấp bắp) Ông ơi, ông có... oan khuất gì mà... mà...

Lái lợn 1

(Vái lia lia) Lạy anh, tâu lạy anh, lúc nãy em chót lỡ lời, anh tha tội, em xin trả anh đủ món nợ, cả vốn lẫn lãi, trăm lạy anh..

Lái lợn 2

(Cùng lạy) Em.. em cũng không nhắc gì tới số tiền anh thiếu em nữa... Anh cứ yên tâm nằm đấy, em lạy anh.

Hồn Trương Ba

(Rất đỗi ngo ngác, bước ra khỏi quan tài) Các người nói cái gì thế? (*Với lái lợn 2*)
Tôi thiếu tiền anh bao giờ? (*Với lái lợn 1*) Anh có nợ tôi gì đâu, sao lại quỳ thế, đứng lên đi. (*Định bước tới đỡ lái lợn 1 lên, Lái lợn 1 vội lùi lại sát tường. Hồn Trương Ba kinh ngạc nhìn quanh*) Sao tôi lại ở đây? Vợ tôi đâu?

Vợ người hàng thịt

Tôi đây, ông ơi, có oan khuất gì mà ông chết không yên phải ngồi dậy, ông còn muốn dặn dò gì ư?

Hồn Trương Ba

Bà là ai mà nói hay nhi? Chết là thế nào? Tôi có chết đâu!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ người hàng thịt

Ông không chết thật ư?

Hồn Trương Ba

Thì tôi chỉ vừa ngủ thiếp đi.

Vợ người hàng thịt

Thật ư? Ông không chết? Ông vẫn sống thật ư? Trời ơi (*Oà khóc, chạy tới ôm choàng lấy hồn Trương Ba*)

Hồn Trương Ba

(*Lúng túng đẩy người vợ hàng thịt ra*) Ô, bà làm gì thế? Bà là ai? Mà sao tôi lại ở đây?

Vợ người hàng thịt

Ông chưa tỉnh hẳn sao? (*Với hai lái lợn*) Khô, ông ấy vẫn còn mê! (*Với hồn Trương Ba*). Tôi đây mà, ông đang ở nhà ta chứ ở đâu!

Hồn Trương Ba

Nhưng bà là ai kia chứ? Tôi đang ngồi nói chuyện với vợ tôi kia mà! Bà ấy đâu rồi?

Vợ người hàng thịt

Thì tôi đây! Vợ của ông đây.

Hồn Trương Ba

Bà này ăn nói vớ vẩn! Tôi không đùa với các người đâu! (*với hai lái lợn*) Các người bắt tôi tới đây phải không? Nói thật đi, đây là đâu?

Lái lợn 2

Thưa .. đây là... cửa hàng thịt...là nhà của ông...ông chủ hàng thịt..

Hồn Trương Ba

Chủ hàng thịt nào? Sao tôi lại là chủ hàng thịt? Tôi là Trương Ba!

Lái lợn 2

Trương .. Trương Ba? (*mấy người nhìn nhau*) Đúng là ông ấy vẫn còn mê.

Lưu Quang Vũ

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ người hàng thịt

(Đỡ hồn Trương Ba) Ông ngồi xuống đây cho khoẻ đi đã. Ông còn mệt lắm à?

Hồn Trương Ba

Nhưng tôi phải về nhà tôi! (*Lắm bầm*). Quái lạ thật. Mình đang ngồi bỗng thấy tất cả tối sầm, rồi thấy mình bỗng nhẹ bỗng, như có cái gì kéo mình bay vút lên, rồi tất cả cứ nhoè đi, chập chờn mờ lung, mình không còn nhớ gì hết, tỉnh ra thấy ở đây... Hay là mình vẫn đang mê (*Véo vào tay*). Không, không ngủ mê! (*bỗng chăm chú nhìn đôi bàn tay mình*). Tay tôi sao bỗng lạ thế này? (*nhìn khắp người ngơ ngác nhận thấy sự thay đổi khác lạ*). Sao thế? Như mình không phải là mình ấy... (*Đưa tay xoa mặt*). Cho tôi mượn cái gương!

(Vợ người hàng thịt đưa cho hồn Trương Ba cái gương)

Hồn Trương Ba

(*Soi gương*) Không! Không phải tôi! (*Nhìn kỹ lại quát to*) Không phải (*Vứt gương, hốt hoảng*). Không! Không phải tôi! (*Như muốn tìm kiếm*). Cái mặt của tôi đâu rồi? Chân tay của tôi đâu rồi? Tôi là Trương Ba cơ mà! Người này không phải tôi! (*Sau một lát*). Nhưng ...nhưng mình đang ở đây.. Rõ ràng mình là mình đây, có là ai khác đâu! (*Ôm mặt*). Ai làm mặt mũi người ngợm tôi thành ra thế này?

Vợ người hàng thịt

Ông.. ông làm sao thế? Ông không là ông thì ông là ai?

(*Có tiếng xôn xao ngoài cửa*)

Tiếng vợ Trương Ba

Đúng nhà ông hàng thịt đây rồi!

Tiếng Trương Hoạ

Ông Trương Ba đâu!

(*Vợ Trương Ba và Trương Hoạ vào*)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ Trương Ba

Có ông Trương Ba ở đây không?

Hồn Trương Ba

(*Sững sờ*) Minh! (*Vợ Trương Ba lùi lại*). Tôi đây!

Vợ Trương Ba

Không...Không phải!

Hồn Trương Ba

(*Vội Trương Hoạt*) Bác Trương Hoạt! Hai người đến đón tôi về đây ư?

Trương Hoạt

(*Lắc đầu, lùi lại*) Không...không phải!

Hồn Trương Ba

Có chuyện gì xảy ra vậy? Sao lại không phải? Kìa mình, sao mặt mình tái nhợt đi thế? Tôi đây mà...

Vợ Trương Ba

Không (*Nhón nhác nhìn quanh*) Ông Trương Ba đâu? Chồng tôi đâu? (*Chỉ hồn Trương Ba*). Người này là ai?

Vợ người hàng thịt

Là chồng tôi, là ông chủ hàng thịt. Các người cần gì?

Hồn Trương Ba

Không, tôi là Trương Ba. Minh ơi, tôi đây mà. Tôi đang ngồi cạnh mình thì chộp đi một giấc dài..

Vợ Trương Ba

Ông...Ông là.. (*Nú vai Trương Hoạt*) ông Trương lẽ nào... ông Đế Thích đã nói gì với tôi ấy nhỉ? Phép màu...xác người hàng thịt..hồn Trương Ba..(*Nhìn lại hồn Trương Ba*). Không! Không phải! (*Che mắt nghĩ ngợi giây lát rồi hỏi hồn Trương Ba*) Có đúng là ông Trương Ba không?

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Sao bà lại hỏi thế? Bà vừa rót cho tôi bát nước chè, bà đang kể chuyện cái Gái suốt ngày tha thân cạnh mấy gốc cây na, cây mít tôi mới trồng...

Vợ Trương Ba

Nếu đúng là ông Trương Ba, thì ông hãy cho tôi hỏi. Tôi là ai?

Hồn Trương Ba

Lại còn phải hỏi nữa sao? Bà là vợ tôi chứ ai?

Vợ Trương Ba

Ý tôi muốn ông cho biết: Xưa kia tôi là ai, ông gặp tôi trong hoàn cảnh nào, tôi với ông đã sống với nhau ra sao, trong nhà chúng tôi ai hợp với tính ông nhất? Những điều ấy ông phải nói cho rõ. Bởi vì ông Trương Ba nhà tôi không cho phép kẻ xác nhận xằng là ông ấy được đâu.

Hồn Trương Ba

Thì vừa lúc sáng bà còn kêu tôi sao hay lẫn thân nhắc lại những chuyện từ thừa nảo thừa nào. Chỉ có bà hay quên chứ tôi thì tôi nhớ: Tôi quên sao được buổi tối tháng giêng hát đối ở bên Tầm, tôi muốn nhìn rõ mặt bà nhưng bà cứ nép đằng sau đám bạn gái, đưa nón lên che mặt... Rồi lúc bà cùng cô con gái phường vải bên ấy tèm trà mời chúng tôi, bàn tay bà bối rối thế nào, con dao cau sắc như nước cửa phải ngón út bà, đến bây giờ vẫn còn se mờ.. Tôi với bà sống với nhau: Hai lần bão sập nhà, năm lần ngập, bốn lần chạy giặc.. Hời ở cũ thẳng Cả, đến ngày sinh rồi bà vẫn tham công tiếc việc, đi gánh củi để rori nó..ngay bên bìa rừng... Hơn 30 năm, bao nhiêu nông nổi gian truân, giờ tôi với bà đã có cháu nội, cái Gái ấy, bà vẫn bảo trong nhà nó hợp với tính tôi hơn cả...

Vợ Trương Ba

(Khóc) Thôi, ông không phải kể nữa, ông Trương Ba ơi, đúng ông rồi! *(Gục mặt vào hồn Trương Ba nức nở)*. Ông ơi!

Vợ người hàng thịt

(Kéo tay Hồn Trương Ba) Ô kìa, ông lằm bằm những gì đấy? Tôi đây cơ mà, vợ ông đây cơ mà!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ Trương Ba

Không, đây là chồng tôi, ông Trương Ba của tôi!

Vợ người hàng thịt

Chồng dâu của bà, chồng tôi chứ!

(Hai người đàn bà cùng giành kéo Hồn Trương Ba về phía mình)

Lái lợn 2

Tôi chẳng hiểu mô tê gì cả! Mấy người này điên hết rồi (*Với Trương Hoạt*). Có gì phải bàn cãi! Đây là ông hàng thịt rõ ràng. Nhìn mà xem, đúng ông ấy chứ ai! Hôm qua tôi vừa mang hai con lợn đến cho ông ấy, ông ấy còn thiếu tôi 43 quan tiền rượu.

Trương Hoạt

Có gì kì lạ không thường! Người này.. trông thì không phải Trương ba thật (*Với hồn Trương Ba*). Này, con người quái lạ kia! Bà Trương Ba có thể vì thương nhớ chồng quá mà thành mù mẫm, dễ nhận nhầm người khác là chồng, chứ tôi, tôi đã từng cầm quân theo Đức Quận công đánh giặc, tôi không yếu bóng vía dâu, ông phải nói cho thực!

Hồn Trương Ba

Đến bác Trương Hoạt mà cũng không tin tôi ư? Ngày nào bác chả sang đánh cờ với tôi!

Trương Hoạt

Thế ván cờ cuối cùng đánh với tôi như thế nào, ông còn nhớ không?

Hồn Trương Ba

Nhớ như in. Bác lên tượng, thượng mã, dẫm tốt, cản không cho mã tôi sang sông. Rồi bác sang pháo, bắt cúng con mã của tôi bên hữu. Tôi giả tảng giữ pháo để chực nước xe lồng, bác đã chịu bó tay thì..thì.. ông lão hành khất chính là... không... Chuyện này hai ta đã hứa là kín miệng, không cho ai biết, ông lão đó chính là ..
(Ghé vào tai Trương Hoạt thì thầm)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Trưởng Hoạt

Đúng! Đúng rồi! (*Ngờ ngợ nhìn hồn Trương Ba*). Sao ông biết? Ai nói cho ông?

Hồn Trương Ba

Còn ai nói nữa! Tôi chưa được cảm hoá bài cơ mật cho Đức quận công như bác nhưng điều trung tín thì tôi không quên! Chẳng phải chỉ riêng tôi với bác mới kể chuyện bác với nghĩa quân Đức Quận công bị vây ở rừng Sát ra sao? Lúc dẫn quân đánh ra, bác một mình như giặc đuổi về phái mình, mũi tên giặc xuyên suốt bả vai bác, bác cắn răng lội qua bùn lầy cỏ gianh không chịu để chúng bắt được... Cứu nghĩa quân trận ấy, là bác chứ còn ai.. Vết thương trên vai phải bác kia, giờ mỗi khi trái nắng trở gời còn đau.. Bác là người tốt lắm! Có người bạn như bác thì người ta sống mãi trên đời này!

Trưởng Hoạt

(*Ràn rụa nước mắt*) Bác Trương! Bác Trương! (*Ôm chằm lấy hồn Trương Ba*) Bác không chết đấy chứ? Bác về với tôi đây rồi phải không bác?

Hồn Trương Ba

Đưa tôi về nhà đi! Sao cứ đứng ở đây mãi? (*Hỏi vợ*) cái Gái đau rồi?

Vợ Trương Ba

Nó ở nhà mong ông. Nó bảo ông nó không thể nào chết được. ta về nhà đi ông ơi! (*Dắt tay Hồn Trương ba cùng Trưởng Hoạt đi ra. Bà vợ người hàng thịt vẫn đang bàng hoàng đứng sững, không kịp cản ba người lại*)

Lái lợn 2

Sao bà còn đứng ì ra đấy, để người ta lôi chồng mình đi! Giữ ông nhà lại đi chứ! Ông ấy đi đâu? Ông ấy còn chưa trả tiền tôi hai con lợn!

Lái lợn 1

Ông ấy muốn đi cứ để ông ấy đi! Ông ấy có nhắc gì, có cần gì tới chuyện nợ nần tiền nong đâu nào?

Vợ người hàng thịt

Vừa mới sống lại, đã nỡ bỏ vợ con sao?

Lái lợn 2

Phải đuổi theo ông ấy chứ (*Chạy đi vừa chạy vừa gọi*) ông chủ! Ông chủ!

Vợ người hàng thịt

(*Cũng chạy theo*) Minh ơi! Ông ơi!

(*Đèn tắt. Chuyển cảnh*)

V. CẢNH NHÀ TRƯƠNG BA

Hồn Trương Ba

Như vậy thì suýt nữa là tôi chết hẳn bà nhỉ?

Vợ Trương Ba

May mà có ông Đế Thích...

Hồn Trương Ba

Kinh thật! Chết hẳn không được sống nữa! (*Ngẫm nghĩ*). Ai bảo không sợ chết là nói khoác, chứ tôi, tôi sợ lắm. Cứ nghĩ đáng nhẽ mình... là lại sợ. May quá, mình lại được sống. lại được đi lại, làm lụng, trông thấy mặt trời, được ăn những trái cây trong vườn, ngửi mùi hoa ngâu, hoa lý trước thềm, uống nước chè tươi bà nấu.. Lại được bên bà, nhìn thấy bà.. Sống, thật là lý thú!

Vợ Trương Ba

(*Rut rè*) Nhưng...nhưng.. ông đã...

Hồn Trương Ba

Đã khác hẳn trước, phải không? (*Rầu rĩ*). Bà đã quen hình vóc này của tôi chưa?

Vợ Trương Ba

Đã gần một tháng, cũng...cũng quen dần ông ạ!

Hồn Trương Ba

Vậy là sao.. Tôi vẫn chưa quen được! Cái thân xác có phải bộ quần áo đâu mà dễ quen, dễ đổi. Có khi người ngoài nhìn vào còn dễ quen chứ chính bản thân mình thì... đã gần một tháng, tôi là tôi mà cứ như không phải là tôi.. Trước kia tôi đâu có biết Anh hàng thịt này là ai.. (*Ngắm nghía lại tay chân mình*). Cái thân xác cũ của tôi, tôi mang đã 50 năm chứ cái thân xác công kênh này.. (*Lắc đầu*).

Vợ Trương Ba

Quen dần..nhưng mà..Lắm lúc không hiểu sao tôi vẫn nhớ tới hình vóc ông hôm qua, lại thương cho cái người nằm dưới đất ấy...

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Người nào? Dưới đất chỉ là cái xác.. Thế mà bà bảo: Chỉ có cái hồn mới là đáng kể!
Thân xác là kẻ khác nhưng hồn vẫn là mình cơ mà!

Vợ Trương Ba

Tôi hỏi thật, từ hôm mang thân Anh hàng thịt, mình thấy trong người thế nào, có như xưa không?

Hồn Trương Ba

Tôi khỏi hẳn cái chứng đau lưng với bệnh hen suyễn. Người thấy khoẻ mạnh lắm.
Anh hàng thịt này là người lực lưỡng to béo nhất chợ mà.

Vợ Trương Ba

Giờ một bữa ông ăn 8,9 bát cơm. Trước ông ăn yếu lắm. Mà giờ ông lại hay đòi uống rượu.

Hồn Trương Ba

(Ngại ngùng) Chẳng hiểu tại sao. Chắc vì Anh hàng thịt nghiện rượu. Xưa tôi ghét nhất cái thứ đó! Bây giờ tôi vẫn ghét, nhưng cái thân xác tôi mang đã quen với thói cũ của nó...

Vợ Trương Ba

(Ngậm ngùi) Bây giờ ông trẻ hơn xưa đến hơn hai mươi tuổi, Anh hàng thịt mới ngoài ba mươi mà.. ông sức vóc như thế, mắt ông còn tinh, tóc ông đen nhánh còn tôi đã già rồi, tôi đã là bà lão rồi..

Hồn Trương Ba

Kìa bà nó.. Thì tôi có muốn thế đâu!

Vợ Trương Ba

Chiều qua ông lại sang nhà hàng thịt à?

Hồn Trương Ba

Bà vợ ông ta cứ sang đây! Bà ấy đã hiểu ra rằng tôi không phải là ông hàng thịt nhưng bà ấy vẫn khóc lóc, nài nỉ kêu rằng giờ bà ấy bơ vơ không nơi nương tựa, quán hàng thịt thà chẳng ai giúp cho! Bà ấy kể lể thảm quá, nghĩ cũng tội! Thôi

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

chẳng gì mình cũng mượn thân xác chồng người ta, cũng phải sang đỡ đàn bà ấy ít việc nặng. Tôi lóng ngóng có biết mổ lợn đâu, nhưng cũng phải đỡ đàn bà ấy một tay..

Vợ Trương Ba

Tính ông hay thương người, mà bà ấy cứ được đằng chân lân đằng đầu, mơi đầu chỉ nói sang đây nhìn ông cho đỡ nhớ chồng, rồi lại lằng nhằng nhờ việc nợ kia! Mà nghe đâu người ta nói mụ ta cũng không phải người đứng đắn đâu!

Hồn Trương Ba

Ô kìa! Thì tôi có...

Vợ Trương Ba

Chồng mới chết, đã cứ sang rủ rê ông về nhà, chẳng phải không đứng đắn là gì? Phải mụ ta được cái có nhan sắc, người cứ phây phây ra, hai con mắt lúng la lúng liếng...

Hồn Trương Ba

Người ta thế nào liên quan gì đến tôi, bà rõ lẫn thân!

Vợ Trương Ba

Vâng, tôi lẫn thân, tôi già rồi mà...

Hồn Trương Ba

Mình thật là.. (*Buồn bực*). Xưa nay có bao giờ mình nói năng như vậy với tôi đâu!

(*Chị con dâu vào*)

Chị con dâu

(*Với hồn Trương Ba*) Con đã làm cỏ quanh mấy gốc cam, đã gánh nước tưới đủ các khóm cây thầy mới trồng. À, cây mơ ra hoa rồi thầy ạ!

Vợ Trương Ba

(*Vui*) Thế ư? Phải đắp thêm vùn ao vào gốc cây, rồi còn làm giàn cho dưa.. Nhiều việc đấy. Mùa xuân này lộc non lên tốt phải biết, chẳng mấy chốc cả khu vườn sẽ

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

um tùm lá xanh... Đến tháng tư, tháng năm mẹ con tha hồ ngắm quả... cái Gái hôm nay có giúp mẹ làm cỏ không?

Chị con dâu

Có ạ! Nó đuổi kiến bắt sâu trên từng cái lá, cẩn thận khéo léo lắm! Nó bảo hỏi ông nội còn sống, ông dậy nó thể.. Nghĩa là hỏi còn ông nội kia, ông Trương Ba cũ ấy..

Vợ Trương Ba

(Nói với hồn Trương Ba) Cái con bé, đã giảng giải cho nó bao lần: ông nội mày đây, ông Trương Ba mày đây. Nó bảo thể có hai ông Trương Ba à? Nói thể nào nó cũng không nghe, nó vẫn cứ lảng không dám đến gần ông thể đấy!

Hồn Trương Ba

Đừng rầy la tội nghiệp nó. Tâm trí trẻ nhỏ làm sao hiểu được hình vóc bên ngoài khác, con người thực bên trong khác. (Buồn rầu). Dẫu sao nó xa lánh tôi, tôi cũng rất buồn. Trước kia hai ông cháu tôi vẫn quấn quýt bên nhau là thể.. Chỉ tại tôi, tôi không tự làm mình sống được, phải sống nhờ vào thân người khác...

Chị con dâu

Thầy, thầy đừng buồn. Chúng con đối với thầy vẫn một mực yêu thương hiếu thảo như xưa.

Hồn Trương Ba

Con dâu của thầy, con không e ngại sợ hãi gì với hình vóc mới của thầy sao?

Chị con dâu

Thưa thầy, khi chưa làm bạn với anh Cả, con đâu đã được biết thầy u. Hình dáng, nét mặt thầy u con nào đã quen thuộc. Ngày mới bước chân về làm dâu, lần đầu ra mắt thầy, thấy thầy có vẻ nghiêm nghị, con hãi lắm. Nhưng rồi sống lâu trong nhà, được thầy yêu thương đùm bọc, được thầy chỉ bảo dạy dỗ bao điều, con đã yêu kính thầy như chính cha con ở nhà. Thầy vẫn dạy chúng con: cái bên ngoài có quan trọng gì, chỉ có tấm lòng yêu thương và trí tuệ cao sáng của con người ta là đáng kể. Khi thầy từ nhà người hàng thịt trở về, chỉ qua vài cử chỉ, lời nói con nhận ra thầy ngay.

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

(*Cảm động*) Con, con như con đẻ của thầy, có lẽ con còn biết thương thầy hơn chính cả thằng Cả nữa.

Anh con trai

(*Từ trong buồng bước ra*) Mọi người lại kể xấu tôi rồi. Tôi không biết thương thầy sao? Hôm qua thầy là thầy, hôm nay thầy ở trong thân Anh hàng thịt, tôi đối với thầy vẫn thế thôi...Mà tôi nghĩ thầy đổi thân xác thế càng hay! Thậm chí tôi còn mong được như thầy. Thử hình dung mà xem: Bọn lái buôn trên tỉnh, bọn quan nha lính tráng chúng đã nhắm mắt tôi rồi, khó giờ trò gì với chúng được, bỗng dung một hôm nào đó từ mặt mũi tới người ngòm tôi thay đổi hoàn toàn, tôi ra bộ một anh lái buôn ngờ nghệch mới mang hàng quý từ phương xa đến, thế nào chúng cũng mắc lõm với tôi, tôi sẽ vét túi được cả những thằng keo kiệt nhất!

Hồn Trương Ba

Cả! Thầy mượn thân Anh hàng thịt, không phải làm những việc như anh nói.

Anh con trai

Thế để làm gì ạ?

Hồn Trương Ba

Để sống, để được sống!

Anh con trai

Thì làm như con nói cũng là để sống đấy thôi! để giành giật lấy được một chỗ sống tươm tất trong cõi đời này, bất cứ việc gì người ta cũng làm được! cái Anh hàng thịt mà thầy mượn xác ấy, anh ta cũng như con thôi. Anh ta là người buôn bán tháo vát. Ừ mà mang thân anh ta, giờ thầy mạnh chân khoẻ tay rồi, thầy cũng không nên cầm cúi với mảnh vườn ở nhà làm gì! Hay là...Đúng rồi, hay là thầy lên tỉnh với con, hai cha con ta sẽ...sẽ..

Hồn Trương Ba

Sẽ đi lừa thiên hạ chứ gì?

Anh con trai

Thế nào là lừa đảo? (*Lắc đầu*). Tính nét thầy vẫn chẳng thay đổi gì .. Tôi tưởng bây

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

giờ thầy nghĩ khác đi rồi cơ.. Tôi nói thầy nghe nhé: Đến cái thân thầy mang cũng không phải của thầy, chẳng qua thầy núp nhờ vào đó thôi...So với việc ấy, việc gian lận lừa đảo một vài món hàng của tôi ngoài chợ, nào có nghĩa lý gì!

Hồn Trương Ba

Nhưng tôi cũng có muốn vậy đâu, có thích thú gì đâu!

Anh con trai

Thầy muốn hay không, thì sự thể vẫn như vậy. Một khi đã mưu cầu được sống với bất cứ gái nào thì cũng chẳng nên chê việc này thơm, việc kia hôi!

Hồn Trương Ba

Thằng khốn kiếp (*Quát to*) Im ngay!

Vợ Trương Ba

Ông đừng quát lên thế nữa! Mà tiếng ông bây giờ có nhỏ nhẹ như trước đâu, ông quát lên như sấm ấy, nghe sợ lắm!

Hồn Trương Ba

(*Cáu*) Ra nói to tôi cũng không có quyền nữa sao? Cả cái tiếng của tôi cũng không phải là của tôi nữa sao? hả? Hả? (*Lại quát to hơn. Tiếng quát như lệnh vỡ gấm lên vang động khắp nhà. Mọi người trong nhà im thin thít. Cái Gái từ trong buồng chạy ra chăm chú nhìn Hồn Trương Ba*)

Anh con trai

(*Nhéch mép*) Thầy cứ quát cho hả giận, cũng chẳng thay đổi được gì đâu. Chẳng phải chỉ cái giọng, toàn bộ cái lốt thầy mang giờ cũng chả phải là của thầy. Bản thân con người thầy đứng kia giờ đã là một cái gì...Một cái gì ..không ngay thật rồi!

Chị con dâu

Nhà không được nói thế!

Vợ Trương Ba

Cả, mày nữ nói như vậy sao?

Lưu Quang Vũ

Anh con trai

Tôi chỉ nói sự thật! lạ quá, tại sao mọi người lại sợ sự thật nhỉ?

Hồn Trương Ba

Mày bước ngay đi, bước đi với những việc làm ăn của mày, những sự thật gớm ghiếc của mày!

Anh con trai

Gớm ghiếc? cả nhà cứ việc khinh thị tôi. Thử hỏi nhờ ai mà thời buổi này nhà ta còn được đàn hoàng tằm tấp như vậy? Cả thầy nữa, giờ thầy ăn mỗi bữa 8,9 bát cơm, rồi nào rượu nào thịt.. Tiền làm ruộng làm vườn của u mà đủ cung phụng thầy chắc? Tiền làm vườn chỉ đủ nuôi thân ông Trương Ba chứ không đủ nuôi ông hàng thịt. U lo thất ruột nhưng không dám hé răng với thầy, chỉ còn biết trồng cây vào tôi, vào đồng tiền tôi buôn bán mang về.. Thầy còn xỉ vả tôi cái gì? Đã đến nước này thầy còn cao đạo.

Hồn Trương Ba

(Lấp bắp) Mày...mày...*(Tát mạnh anh con trai, anh con trai ngã xuống, lồm cồm đứng dậy, ôm má. Vợ Trương Ba và chị con dâu kêu lên)*

Anh con trai

(Nhìn máu ở bàn tay) Ông đánh tôi? *(Trùng trùng nhìn hồn Trương Ba)*. Bố tôi xưa không bao giờ đánh tôi như vậy! Tôi nói thật cho ông biết: ông không phải là bố tôi, ông không còn là bố tôi nữa!

Vợ Trương Ba

(Sợ hãi nhìn chồng) Trời, sao ông nỡ đánh nó đau thế? Xưa ông có đánh con bao giờ đâu, đối với ai ông cũng điềm đạm nhẹ nhàng cơ mà!

(Cái Gái tới bên bố, đỡ bố dậy, cảm tức nhìn hồn Trương Ba)

Anh con trai

(Chùi máu ở miệng, đột nhiên cười phá lên, gạt cái Gái ra) hay, hay lắm! Thế mới đúng! Thế mới đúng là bố! Không rụt rè nhu nhược như trước *(Thán phục)*. Thầy khoẻ thật, đũa nào lôi thôi, thầy sẽ choang vỡ mặt nó ra. Được, được lắm *(Cười to)*

và bỏ đi)

Chị con dâu

Nhà (*Chạy theo chồng*)

Cái Gái

Lão giết lợn (*Cũng chạy đi*)

(*Hồn Trương ba ngơ ngác nhìn hai bàn tay mình. Vợ người hàng thịt thập thò bên khung cửa*)

Vợ người hàng thịt

Ông, ông ơi! (*Vẫy hồn Trương Ba*)

Vợ Trương Ba

(*Lạnh nhạt*) Bà lại đến đây ư? Có việc gì thế?

Vợ người hàng thịt

Ông ơi, con lợn to nó phá chuồng xông ra ngoài, chạy lòng khắp vườn, một mình tôi không sao bắt được, ông sang giúp tôi một tay!

Vợ Trương Ba

Sao việc gì bà cũng chạy sang đây? Kệ thầy con lợn nhà bà!

Vợ người hàng thịt

Trước kia tôi đâu phải động tay tới những việc đó! Giờ không sang đây gọi ông ấy thì gọi ai, ông ấy nhanh nhẹn, lực lưỡng..

Vợ Trương Ba

Chồng tôi có phải đứ ở nhà bà đâu mà bà sai?

Vợ người hàng thịt

Bà nói năng cho biết điều một chút. Tôi đã nhường nhịn bà nhiều rồi. Ừ thì hồn chồng bà, nhưng thân là chồng tôi. Không nhờ cậy chồng tôi thì chồng bà lấy gì mà đi lại, cười nói, ăn uống?

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ Trương Ba

Phải ở trong cái thân phàm phu tục tử của chồng bà, cũng chẳng thích thú gì đâu!

Vợ người hàng thịt

Vâng, chỉ có hồn chồng bà là quý. Tôi cần gì biết đến hồn vía chồng bà! Tôi cần là cần cái chân tay sức vóc ông nhà tôi. Có được sức vóc ấy cũng là do công tôi bao năm chăm nom, săn sóc. Còn thiếu thứ gì ông ấy thích mà tôi không nấu nướng cung phụng, tôi ngâm đủ thứ rượu rần cao hồ cho ông ấy uống... Mà ngay bây giờ bà thử hỏi hồn chồng bà xem, lần nào ông ấy sang tôi nhờ cậy việc gì, đều làm com lạnh canh ngọt cho ông ấy xơi. Hôm kia tim gan bầu dục, hôm qua cháo lòng tiết canh, lần nào ông ấy cũng tấm tắc khen ngon! Đây là xác chồng tôi ăn hay là hồn chồng bà ăn? hừ, hồn chồng bà ké vào thân chồng tôi mà được no thì có!

Vợ Trương Ba

Dào ôi, không có hồn chồng tôi thì xác chồng bà đã rửa dưới mồ rồi!

Hồn Trương Ba

Thôi, thôi tôi xin các người, tôi xin các người!

Vợ người hàng thịt

Bà không cho ông ấy sang thì bà giữ lấy hồn chồng bà, trả thân chồng tôi cho tôi mang về!

Hồn Trương Ba

Khô lắm (với vợ Trương Ba) Tôi van bà! (Với vợ người hàng thịt) Cả bà nữa, bà về cho tôi nhờ! Vâng, rồi tôi xin sang...

(Vợ người hàng thịt ra về)

Vợ Trương Ba

Ông quen cái thói của lão hàng thịt, ông lú lẫn vì món tiết canh hay ông đã ăn phải bùa của con mụ lăng lợ ấy rồi?

Hồn Trương Ba

Lại cái giọng ấy, tôi đến diên lên mất thôi! (Ôm đầu ngò phịch xuống chông. Bà vợ Trương Ba vùng vằng đi ra ngoài)

Lưu Quang Vũ

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

(Một mình) Lôi thôi rắc rối quá. Núp trong hình bóng người khác, thì chẳng dễ dàng gì.. Sống với nhau hơn 30 năm, có bao giờ vợ chồng nghi kỵ nặng lời với nhau như bây giờ... *(Sau một lát)* Bà có lý nhưng tình cảnh vợ Anh hàng thịt ngẫm cũng thương..*(một lát)* Mà mình cũng chẳng hiểu ra sao nữa, khi ở trong cái nhà này, khi ở bên vườn tược, cây cối thân thiết, mình thấy tâm hồn thật thanh khiết, vui sướng. Còn mỗi lúc sang nhà Anh hàng thịt, lòng mình ngỡ ngàng nhưng chân tay mình bỗng lạnh lợi hoạt bát hẳn lên. Nhất là hôm qua, lúc... lúc đứng gần chị vợ hàng thịt, chân tay mình bỗng nóng ran cả lên.. Minh.. Nhưng mình nghĩ gì thế này? Đâu phải chân tay mình, chân tay người hàng thịt đấy chứ! *(Sợ hãi đứng dậy đi đi lại lại)*

(Có tiếng ồn áo ngoài cửa)

Tiếng Lý trưởng

(Quát to) Quân bay, đứng gác quanh nhà, không cho đứa nào ra nghe chưa!

(Tiếng tuần đình “Dạ” ran. Lý trưởng và Trương tuần vào nhà, một tay chống gậy hèo, một tay ôm tráp sổ sách. Vợ Trương Ba chạy ra)

Vợ Trương Ba

Lạy ông Lý ạ!

Lý trưởng

Người trong nhà ra hết cả đây! (Chị con dâu và cái Gái chạy ra, Lý trưởng chỉ Hồn Trương Ba). Đây hả, chính thằng này hả?

Trương tuần

Bẩm ông Lý, đúng nó đấy ạ!

Vợ Trương Ba

Có chuyện gì vậy ông Lý?

Lý trưởng

Mụ là mụ Trương Ba hả?

Lưu Quang Vũ

Vợ Trương Ba

Thưa vâng ạ.

Lý trưởng

Mụ có biết trong làng này, ai là người trông nom mọi việc, cai quản từng người không? Ai?

Vợ Trương Ba

(*Sợ sệt*) Thưa ông, ông Lý trưởng ạ.

Lý trưởng

Thế mà mụ không biết ta đến có việc gì à? Ra các người góm thật, không còn coi phép tắc luật lệ ra gì nữa! làng xóm đồn đại âm lên, xôn xao đến trên huyện, trên tổng... Thật là một việc động trời, đâu đâu người ta cũng chỉ bàn có mỗi một chuyện: Gã hàng thịt ngang nhiên bỏ nhà bỏ vợ tới ở nhà mụ vợ lão Trương Ba mới goá chồng, tự nhận mình chính là lão Trương Ba ... (trở vợ Trương Ba). Mụ to gan cướp chồng người ta!

Vợ Trương Ba

Kìa ông Lý, thực ra, đây chính là chồng tôi, ông Trương Ba nhà tôi!

Lý trưởng

Mụ không phải già mồm! Phép nước nghiêm minh không cho kẻ nào làm xằng! Trên có quan lớn đèn giời soi xét, dưới đã có các lý trưởng đây là tai mắt trong làng. Hôm nay ta thân chinh tới đây, di tận mặt, bắt tận tay, trị tội kẻ càn rỡ, đặng còn bảm báo lên trên! (*chỉ hồn Trương Ba*). Gã kia đứng dậy! Có giỏi nhắc lại ta xem nào: Anh là ai, tên gì?

Hồn Trương Ba

Thưa, tôi là Trương Ba ạ!

Lý trưởng

(*Trợn mắt*) Trương Ba chứ không phải Hỡi bán thịt lợn ở xóm Hạ?

Hồn Trương Ba

Không ạ!

Lý trưởng

(*Với Trương tuần*) Được rồi, giờ sổ sách ra! (*Trương tuần giờ sổ sách ra*). Trong này có đầy đủ: sổ đình, hộ tịch, tín bài, thẻ sưu, có ghi rõ nhận dạng từng người trong làng, trong tổng có cả dấu tay nữa.. đây rồi, (*Đọc*) Tạ Văn Hợi làm nghề bán thịt lợn ở chợ Hạ, cao hai thước mười ba tấc. (*Với Trương tuần*) Đo!

Trương tuần

Đúng ạ!

Lý trưởng

(*Đọc tiếp*) Một nốt ruồi nhỏ trên đuôi lông mày hữu (*với Trương tuần*) Xem xem!

(*Trương tuần xem xét lông mày hữu hồn Trương Ba*)

Trương tuần

Không sai ạ!

Lý trưởng

Sổ quan thì sai thế nào được! Lại gần đây, đưa ngón tay cái đây! (*Lấy dấu tay hồn Trương Ba rồi ngắm nghía, so sánh với dấu tay trong sổ*). Y hệt! Thế là rõ như ban ngày! Anh còn chối vào đâu nữa, đích thị anh là Tạ Văn Hợi bán thịt lợn.

Hồn Trương Ba

Nhưng ..nhưng không phải ạ.

Lý trưởng

Anh phải là Tạ Văn Hợi! Sổ sách đã quy định thế rồi! Anh đừng chối!

Hồn Trương Ba

Tôi không dám chối, cái thân tôi mang là của Anh hàng thịt, nhưng hồn tôi là hồn Trương Ba... Tôi là Trương Ba!

Lý trưởng

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Lệ nước, phép quan, sổ sách không có mục gì ghi chép về hồn cả? Cái hồn anh có hình thù ra sao? Vuông hay tròn hả?

Chị con dâu

Đã gọi là hồn làm sao có hình thù bởi nó không vuông hay tròn mà là vui buồn mừng giận, yêu ghét...

Lý trưởng

Toàn những chuyện vớ vẩn! Thôi, đừng vẽ sự!

Hồn Trương Ba

Sao lại vớ vẩn, thưa ông Lý! Cái hồn mới là phần chủ chốt của con người ta...

Lý trưởng

Mặc cái hồn nhà anh, ta không biết! Ta chỉ biết theo nhận dạng trong sổ quan, anh là Hợi ở xóm Hạ! Thế thôi! Vậy mà cách đây ít hôm, người nhà anh lên báo rằng anh chết đột ngột! Việc đầu tiên bây giờ là ta phải huỷ tờ giấy khai tử của anh đi! (*Xé tờ giấy khai tử*). Việc thứ hai: Anh phải về nơi cư trú cũ, tức là nhà anh ở xóm Hạ. Sau đó anh phải tiếp tục mở cửa hàng bán thịt lợn. Anh đã nhận chu cấp đủ thịt lợn cho trại lính huyện tới cuối năm, anh phải làm tròn..

Hồn Trương Ba

Thưa ông, nghề của tôi là làm vườn, tôi đâu biết buôn bán thịt lợn..

Vợ Trương Ba

Chồng tôi không đi đâu cả!

Lý trưởng

Im mồm! Rồi đến lượt ta hỏi tội mụ! (*với hồn Trương Ba*). Anh có đi không?

Hồn Trương Ba

Không! Tôi không thể...

Lý trưởng

(*Quát*)Tuần đâu! Trói nó lại, lôi về đình!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

(Tiếng tuần đình bên ngoài dạ ran. Trương tuần xăm xăm tiến tới đình trói Hồn Trương Ba. Anh con trai Trương Ba xuất hiện trên khung cửa)

Anh con trai

Khoan đã, ông Lý, để tôi thưa chuyện đã..

Lý trưởng

(Hát hàm) Anh là ai?

Anh con trai

Tôi là con cha tôi...

Lý trưởng

Ta..nom mặt anh quen quen..

Anh con trai

Ông Lý không nhận ra tôi à? *(Hạ giọng)*. Thì mới tuần trước tôi vừa được mang biếu ông Lý ...*(Nháy mắt)*. Về khoản chuyện thuyền buôn trước ấy..

Lý trưởng

À..ta nhớ ra rồi!

Anh con trai

Việc gì chẳng có cách thu xếp với nhau cho ổn thoả.. ông Lý này, thì cứ cho đây là Anh hàng thịt thật đi, chuyện hồn vía ông Lý không biết nhưng... Thực ra là Anh hàng thịt hay không phải Anh hàng thịt, thì ông Lý có mất gì đâu nào? Những chuyện quanh co mập mờ ở đời, không phải là không có miễn là chúng ta - ở đây nghĩa là chúng tôi cư xử cho biết điều, phải không ạ *(Ra hiệu cho Lý trưởng, ý muốn Trương tuần ra chỗ khác, Lý trưởng khoát tay ra hiệu cho Trương Tuần lui ra)*

Lý trưởng

(Với anh con trai) Anh muốn gì?

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Anh con trai

(*Đặt trước mặt Lý trưởng một túi tiền*) Gọi là có chút ít.

Lý trưởng

To gan thật, anh hỏi lộ ta đấy à?

Anh con trai

Đây là chút lòng thành.... để ông Lý trà nước..(*Bỗng đổi giọng*) 100 quan! Xin ông Lý xue xoa cho việc này! Đừng bắt (*Chỉ hồn Trương Ba*) phải về nhà hàng thịt!

Lý trưởng

Khó lắm, đã có lệnh quan...

Anh con trai

(*Cười*) Quan ở xa, ông Lý ở gần, do ông cả.

Lý trưởng

(*Nghĩ ngợi*) Gay đấy...Nhỡ trên họ biết..Hay là thế này: ban ngày ông cứ ở đây, với bà này (*chỉ vợ Trương Ba*). Ban đêm ông về ở với vợ hàng thịt.

Vợ Trương Ba

(*Giãy nảy*) Không được!

Anh con trai

U, để tôi thu xếp nào, có gì mà không được! (*với Lý trưởng*) ông Lý xét cho!

Lý trưởng

(*Nghĩ ngợi*) Hoặc ít ra, ông ấy cũng ở hàng thịt đến nửa đêm, đợi sau giờ lính canh đi điếm mặt người trong các hộ xong, mới được về... Không còn cách nào khác đâu!

Anh con trai

U ạ...đành phải thế thôi!

Lý trưởng

(*Nhắc túi tiền*) Việc hệ trọng, đổi từ người này thành người khác mà chỉ có trăm

Lưu Quang Vũ

57

quan tiền... hơi ít đấy chú mày ạ.

Anh con trai

Còn ít à?

Lý trưởng

Có một mình ta đâu, còn lũ tuần đinh, còn các bậc kì hào tai mắt trong làng, ta cũng phải thu xếp sao để cho họ làm ngõ cho, lại còn quà cáp với các quan trên nữa.. Cũng tốn lắm đấy chứ chẳng chơi, chẳng phải chỉ như chuyện một chuyến thuyền trốn thuế hôm nọ đâu...

Anh con trai

Ông Lý yên trí, đâu khắc có đấy. Chẳng dám để ông Lý thiệt!

Lý trưởng

Ồ, thế thì ta cứ coi như tạm thu việc này lại. Trước mắt là từ tối nay, ông này (*Chỉ hồn Trương Ba*) phải sang nhà hàng thịt ở, tới nửa đêm mới được về. Rồi từ mai phải mở lại cửa hàng thịt!

Anh con trai

Vâng, ông Lý yên tâm, sẽ mở lại hàng thịt ngay. (*Với hồn Trương Ba*) Vốn liếng tôi sẽ cấp cho thầy!

Lý trưởng

Ở bên nhà hàng thịt, anh phải là Họi hàng thịt, ở bên nhà Trương Ba, anh lại là Trương Ba. Thế là ổn chứ gì?

Anh con trai

(*Đỡ lời bố*) Vâng, ổn lắm ạ!

(*Cái Gái từ nãy giờ vẫn đứng im một góc nghe bỗng lên tiếng*)

Cái Gái

Không, không được! Người này không phải là ông nội tôi!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Lý trưởng

Cái gì?

Cái Gái

Người này không phải là ông Trương Ba!

Lý trưởng

Gừm!

Cái Gái

Ông nội tôi người gầy gầy, tóc bạc, trán ngắn mà mắt sáng lắm, hiền lắm cơ mà! Còn ông này má béo phì, lông mày rậm như chổi xể, trông dữ dữ là! (*Với hồn Trương Ba*) Ông lừa cả nhà, lừa tất cả mọi người nhưng không lừa được tôi đâu! Ông giả vờ làm ông nội, về chiếm chỗ của ông nội trong nhà...Không được đâu!

(*Lý trưởng quay sang nhìn anh con trai*)

Anh con trai

(*Quát*) Im mồm! Trẻ ranh biết gì việc người lớn! (*Với Lý trưởng*). Ông Lý đừng chấp trẻ ranh (*với cái Gái*). Cút ra chỗ khác! Cút! (*Xô cái Gái ra cửa, xoay vào, rút trong tay nải xâu tiền nữa ấn vào tay Lý trưởng*) Đâu khắc có đó ông Lý ạ!

Lý trưởng

(*Vừa cút tiền vừa nói*) Các người đến là rắc rối (*Quát to*) Tuần đình! (*Tiếng tuần đình dạ*) Lui nghe! (*Với hồn Trương Ba*) Nhớ lời ta dặn đây! (*Đi ra*)

Vợ Trương Ba

Lạy trời, thế là họ để ta yên chứ Cả?

Anh con trai

Đã có tôi lo! Cả nhà thấy chưa? Không có tay tôi thì còn lòi thoi to với họ! Đồng tiền của tôi được việc đây chứ! (*Với hồn Trương Ba*) Nén bạc đâm toạc tờ giấy! Thầy muốn giữ được hồn thầy trong thân hàng thịt, không lắt léo không xong! Nhưng thầy yên trí: ta sẽ bù lại bằng cửa hàng bán thịt của thầy! Cửa hiệu ấy vốn đất hàng lắm. Tôi đã bảo mà. Thầy mang thân Anh hàng thịt thế mà hay! (*Cười to*)
(*Đèn tắt, chuyển cảnh*)

Lưu Quang Vũ

59

VI. NHÀ NGƯỜI HÀNG THỊT

(*Hồn Trương Ba và vợ người hàng thịt. Trời đã khuya*)

Hồn Trương Ba

(*Tay áo xắn cao, mặt buồn rầu, ném mấy con dao bầu đâm đĩa máu vào thùng, nói với vợ người hàng thịt*) Con lợn tôi đã xẻ xong, thủ chân giò để trong thùng, thịt xếp trên phan đập mấy tàu lá chuối, tim gan bầu dục trong cái rổ treo trên quang, chỉ để ý kéo mèo chó nó tha..

Vợ người hàng thịt

(*Mím cười*) Được rồi, ông khỏi lo... Mà bữa nay ông chộc tiết pha thịt cũng thạo dần rồi đấy!

Hồn Trương Ba

(*Lúng túng*) Cũng ...cũng tạm!

Vợ người hàng thịt

Em đã nói với ông rồi: Có khó gì đâu, ông nhỉ? Sức vóc như ông (*Cầm tay Trương Ba*). Hai bàn tay này vốn nhanh nhẹn tháo vát lắm!

Hồn Trương Ba

(*Bối rối rút tay lại*) Công việc đã xong, giờ đã khuya, tôi phải về...

Vợ người hàng thịt

Về! Hôm nào cũng vội vã thế? Ngồi xuống đây với em một lát đã, ông... Bát tiết canh em đánh cho ông, để trên chõng, ông đã xơi chưa?

Hồn Trương Ba

Rồi!

Vợ người hàng thịt

Cả cút rượu nữa, ông đã uống chứ?

Hồn Trương Ba

Đã!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ người hàng thịt

Với đĩa hành sống, em biết ông thích xoi hành sống?

Hồn Trương Ba

Vâng, cảm ơn chị.

Vợ người hàng thịt

Cảm ơn khách sáo thế? Mà sao ông cứ gọi em là chị?

Hồn Trương Ba

(*Lúng túng*) Thôi tôi xin phép..phải về...khuya rồi.

Vợ người hàng thịt

Ngoài kia đang mưa rét, sương gió mịt mờ khắp trời...(Cầm chai rượu dưới gầm
đế lên bàn). Ông uống nữa đi, thứ rượu tằm say nhưng dịu...em phải cất công đi xa
lắm mới mua được. (*Rót ra chén*). Ông uống với em một chén, em cũng uống (*Rót
cho mình*). Nào, ông!

(*Hồn Trương Ba ngần ngại nhấp rồi uống cạn*)

Vợ người hàng thịt

(*Uống*) Ấm nóng cả người.

Hồn Trương Ba

(*Vội vã đứng dậy*) Tôi phải về.

Vợ người hàng thịt

(*Cũng đứng dậy*) Ông (*Buồn rầu*). Ông lại về bên ấy...Còn em thì còn lại một
mình, trong gian nhà trống trải này...em sợ...

Hồn Trương Ba

(*Ái ngại*) Chị sợ gì?

Vợ người hàng thịt

Em sợ...một mình...Ông hãy ở lại lát nữa...một lát nữa thôi...

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Khuya quá rồi, không tiện, chị Hợi ạ.

Vợ người hàng thịt

Nhưng không tiện cái nỗi gì kia chứ? Ông không có quyền nán lại một chút hay sao? Chẳng lẽ ông cứ mãi coi mình như đũa ở hết giờ làm công lại về? Đây là nhà của ông cơ mà! Và em, em là... Sao ông cứ khăng khăng lạnh nhạt với em, bỏ mặc em vò vố một thân một mình?

Hồn Trương Ba

Hiểu tình cảnh chị neo đơn vất vả, tôi đã không nề hà gì công việc hàng họ, thịt thà...

Vợ người hàng thịt

Em không cần thịt thà.. Trước thì em cũng cần đấy, nhưng bây giờ em không thiết nữa! Em không thể sống thế này mãi được! Em đâu đáng phải chịu sự hững hờ của ông.. Em là vợ ông!

Hồn Trương Ba

(Khổ sở) Chị, chị phải biết rằng tôi không phải là chồng chị, không phải là anh Hợi. Hơn ai hết, chị biết rõ điều đó.

Vợ người hàng thịt

(Sau một hồi im lặng) Em biết, em biết chứ! Chính vì vậy mà em càng thương quý ông. Em đi lấy chồng năm mười sáu tuổi. Suốt mười năm sống bên chồng, em chưa hề biết một lời nói dịu dàng, một cử chỉ ân cần.. chỉ toàn những lời thô bạo, lỗ mẫn.. Ngoài chuyện buôn bán lừa lọc, ông ấy chỉ biết ăn, ngủ và say rượu... Cả ban đêm, khi gần gũi vợ, ông ấy cũng say khướt. Rồi những trận đòn tàn tạ, nhớ lại em còn kinh hãi.. *(Vợ người hàng thịt nhắm mắt lại, trước mắt chị như hiện ra cảnh tượng cũ: Xác người hàng thịt mang hồn Trương Ba vụt trở về anh hàng thịt đang khật khưỡng ngồi uống rượu, tay gắp miếng nhai nhồm nhoàm. Rồi anh ta loạng choạng đứng dậy, hùng hổ trở tay vào mặt vợ. Chị vợ sợ hãi lùi dần. Anh hàng thịt vung nắm tay. Chị vợ kêu lên. Chị mở bừng mắt ra: Trước mặt chị lại là Anh hàng thịt mang hồn Trương Ba điềm tỉnh hiền hậu)*

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Vợ người hàng thịt

Giờ đây, ở bên em, vẫn là hình vóc ấy, khuôn mặt ấy nhưng tất cả đều đã khác... Lần đầu tiên em được biết thế nào là những lời thanh tao hiền hậu, những cử chỉ nhã nhặn ân cần. Lần đầu tiên em thấy mình được quý trọng...

Hồn Trương Ba

Kìa, chẳng phải là chị đã khóc thương tiếc ông nhà đó sao?

Vợ người hàng thịt

Đúng! Không phải em ghét bỏ gì con người cũ của chồng em. Em đã chịu ơn ông ấy, thuộc về ông ấy, than khóc khổ sở khi ông ấy mất nhưng chỉ từ khi ông tới, hay nói đúng hơn từ khi hồn ông nhập vào thân xác chồng em, em mới biết trước kia em thiếu những gì, em mới biết lâu nay em chưa hề được sống lại thời con gái, nỗi sướng vui... Em cảm tạ trời phật đã cho hồn ông nhập vào hình vóc quen thuộc này! (*Cầm hai bàn tay Hồn Trương Ba*). Em không ao ước gì hơn nữa! Người chồng toàn vẹn của em đây! Người em đã từng mong đợi xưa kia đây! Anh đừng e ngại nữa, em là của anh.. (*ôm lấy Trương Ba thắm thiết, say sưa*). Thương em đi, yêu em đi! Anh! Đôi cánh tay này đã bao lần ghì chặt lấy em đến nỗi em phát sợ nhưng bây giờ đã khác trước, anh nhỉ? (*gục mặt vào ngực hồn Trương Ba*).

(*Như bị một sức mạnh ghê gớm kéo đi, hồn Trương Ba cũng ôm lấy vợ người hàng thịt, vuốt ve đôi vai và cánh tay mạnh mẽ của chị ta*)

Vợ người hàng thịt

(*Vuốt tóc Trương Ba*) Em sẽ săn sóc hầu hạ anh, tận tụy với anh mãi. Anh ơi, chúng ta hãy rời bỏ nơi này, vứt bỏ tất cả, không còn hồn Trương Ba, xác hàng thịt gì nữa, chỉ còn em với anh... Chúng ta hãy trốn đi, tới một nơi nào đó không còn ai biết quá khứ của chúng ta nữa, không còn lão Lý trưởng, không còn những thằng lái lợn, không có cả gã con trai gian xảo của anh.. Chúng ta sẽ đi ngay ngày mai, băng qua mấy cánh đồng, là sẽ tới bến Tầm, ta sẽ xuống đò xuôi ở đó...

Hồn Trương Ba

(*Như sự tỉnh*) Bến Tầm? (*Ngơ ngác rời bàng hoàng buông vợ người hàng thịt ra, đứng bật dậy*) Bến Tầm ...đêm hát đối..Minh...trời ơi, ta đang làm gì thế này? (*Nhìn lại đôi tay mình, sợ hãi*) Không! Không (*Lùi xa vợ người hàng thịt*) Cái đóm sáng mong manh nào trong ta vừa chợt loé lên? Vái linh hồn yếu ớt của ta, hãy trở

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

lại với ta, Trương Ba...ta là Trương Ba.. Minh ơi! Tôi đã làm gì? (*Ôm mặt*) Bà nó
ơi!

Vợ người hàng thịt

Kìa! Anh! (*Đến bên Trương Ba nhìn vừa đăm đúi vừa năn nỉ*). Anh?

Hồn Trương Ba

(*Lắc đầu*) Không! Đừng! Hãy tha cho tôi! Tôi van chị! (*Như sợ mình không thắng
nổi sự căm dỗi, lùi dần ra cửa*) Không! (*Chạy đi*)

Vợ người hàng thịt

(*Gục xuống nức nở*) Anh!

(*Đèn tắt, chuyển cảnh*)

VII. NHÀ TRƯƠNG BA

(Hồn Trương Ba và Trương Hoạ. Nét mặt hồn Trương Ba rầu rĩ, thần thờ)

Trương Hoạ

(Lặng lẽ nhìn hồn Trương Ba lắc đầu) Lúc nào bác cũng sặc sụa hơi men. Bác uống rượu nhiều quá! Hôm nay tôi sang cũng là để nói chuyện này với bác: Bác đâm nát rượu mất rồi! Những thói xấu thường ngày nó làm hư hại tâm hồn, trí não của người ta, bác ạ! Bà nhà bảo bữa cơm nào không có rượu là bác lại nhạt nhạt ngơ ngẩn như người mất hồn ấy!

Hồn Trương Ba

Mất hồn à? Mất hồn sao được?

Trương Hoạ

Có phải chỉ rượu không đâu? Thức ăn kém một chút bác cũng cau có không chịu ăn. Vợ chồng luôn dằn vặt cãi cọ nhau. Chỗ anh em tôi hỏi thật: Sao bác đâm trái tính như vậy?

Hồn Trương Ba

(Áp úng) Tôi... Tôi cũng không hiểu. Tự nhiên cứ thèm. Cái thân các tôi ấy! Bác có ở trong tình ảnh tôi bác mới hiểu.

Trương Hoạ

(Thở dài) Thân xác ai mà chả yếu đuối. Ai mà chẳng phải cưỡng chống lại xác thân mình. Như tôi đây tôi đã ngoài 60, tôi còn muốn làm bao nhiêu việc, còn muốn có phen vẫy vùng yên ngựa, ra Đông sang Đoài như hồi làm lính nghĩa quân. Vậy mà sức tôi nào nghe theo ý tôi. Cái lưng tôi đã gù xuống, gân cốt đã yếu đi, chân tay đã rã rời... Còn bác, mang thân Anh hàng thịt to khỏe, chứ chúng tôi đã gần đất xa trời...

Hồn Trương Ba

Sống nhiều với trẻ lâu mà làm gì hả bác, khổ tôi phải mang thân người khác?

Trương Hoạ

Bác cứ nói thế! Cái thân bác mang bây giờ đâu còn là thân của Anh hàng thịt, mà đã là của bác, là thân bác rồi, nó làm gì, gây ra cái sự gì, bác phải chịu, bác còn đỡ

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

cho ai được nữa? (*bực bội*). Thì bác muốn nên bác mới đứng ra lụi cụi buôn bán ở cửa hàng thịt, suốt ngày một tay lăm lăm con dao nhọn, một tay khư khư túi tiền.

Hồn Trương Ba

Đây là ý thằng con trai tôi, lệnh của ông Lý trưởng.. Có thể họ mới để cho tôi yên... Với lại gia cảnh tôi bây giờ cũng túng bần, chợ búa đắt đỏ mà cơm nước tiêu pha thì lại nhiều hơn trước..Cái vườn không đủ, phải trông vào lò lãi ở hàng thịt...

Trưởng Hoạt

Ra bây giờ bác tính toán lập luận như vậy. Người ta bảo hàng thịt của bác buôn rẻ bán đắt, cân điều cân sai bắt chẹt khách hàng quá lắm! Thật chẳng còn ra làm sao! Mà thật, không nói chuyện đó nữa kéo lại cãi cộ bực bội. Hay ta làm ván cờ vậy. Bây giờ chỉ còn đánh cờ là lại vui vẻ với nhau được như xưa (*Grộng cười*). Bác đem bàn cờ ra đây

(*Họ đem bàn cờ ra, xếp quân ngồi đánh*)

Trưởng Hoạt

(*Cau mày bối rối*) Bác làm sao thế? Nước đi của bác...

Hồn Trương Ba

Sao? Tôi thích đi vậy (*Một lát*) Chiêu tướng!

Trưởng Hoạt

(*Ngơ ngác*) Sao bác lại chiếu thế?

Hồn Trương Ba

Chiếu thế thì sao? Bác hết đường gỡ nhé!

Trưởng Hoạt

Người đàn ông hoàng không ai đòi ăn nước ấy! (*Thất vọng*) Vâng, tôi thua. (*Đứng dậy*). Nhưng bác Trương ạ, tôi không hiểu nổi. Lối đánh của bác khác hẳn ngày xưa. Thoạt trông thì thấy cách vào cờ của bác vẫn như xưa, nhưng sau thì... Chẳng còn cái khoáng hoạt, dũng mãnh thâm sâu ngày trước. Cách tiến cách thủ của bác bây giờ vụn vặt, tũn mủn thô phũ. Mà cái nước ăn vừa rồi nói xin lỗi bác nó bản tiện làm sao!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Bác ăn nói hay nhỉ? Bần tiện là thế nào? Hay ta đánh ván nữa?

Trưởng Hoạ

(Chán nản) Không, tôi không thích đánh nữa. Xin kiếu bác..Thảo nào..Bác thay tâm đổi tính thật rồi, bác Trương Ba ạ!

Hồn Trương Ba

Kìa, đến bác là người bạn thân nhất của tôi mà cũng...

Trưởng Hoạ

Không dám! Tôi chỉ là thằng lính già thất thế, chân đất áo vá, đâu dám là bạn của ông chủ hàng thịt... Thân thiết với bác là cô chủ, là đám lái lợn, hoặc quan cách vai vế như thầy Lý..Kìa kìa, thầy Lý đã đến tìm ông chủ kia kìa *(Lạnh nhạt đứng dậy)*
Vô phép ông, tôi về! *(Ra)*

(Lý trưởng và anh con trai vào, cả hai xem chình đều đang hỉ hả, Lý trưởng chuyển choáng say)

Lý trưởng

(Với anh con trai) Hí hí! Rượu ở cái quán ấy ngon thực đấy! Mà cái con bé bán hàng thì ..hí hí! Con mắt nó đong đưa, cái ngực nó...*(Làm điệu bộ)* Hí hí!

Anh con trai

Thì đã bảo! Mời ông Lý, là phải ra mời! ông Lý không biết còn nhiều chỗ thú vị hơn kia. Nếu ông Lý không quá bận việc quan, thỉnh thoảng chịu khó đi theo cánh dân buôn chúng tôi, thì (nháy mắt) còn bằng mấy cái con bán rượu ấy...

Lý trưởng

(Toét miệng cười) Thế à? Hì hì! Phải gió cái nhà cậu này! Hì hì...Ồ mà cậu nói đúng: Việc quan thì cũng phải có lúc giải trí chứ nhỉ? ..Cho nó..lưu thông khí huyết..Hê hê...

Hồn Trương Ba

(Khó chịu) Lại chuyện gì nữa?

Lưu Quang Vũ

67

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Lý trưởng

A, ông bạn ngồi đây mà tôi không hay! Hà hà..chào ông Trương Ba hay chào ông hàng thịt cũng được! Chúng tớ vừa đi bù khú với nhau về. Vui ra phết! Bố con ông quả là biết nể trên nhường dưới! (*Chợt hỏi anh con trai*). Ấy, tám vóc với gói tiền lúc nãy anh đưa ta đâu nhỉ, khéo quên ở hàng rượu.

Anh con trai

(*Cười*) Quên đâu, ông Lý để trong áo kia kìa!

Lý trưởng

À đây rồi, hì hì.. Vui thật, hôm nay vui thật! Có thể chứ: Phải biết dựa vào nhau ăn ở cho biết điều là thông đồng bén giọt cả! (*Với hồn Trương Ba*). Ông núp vào thân một Anh hàng thịt chứ mười Anh hàng thịt ta cũng che chở được! Phải, thế mà hay! Có độ dăm bảy kẻ đội lốt người khác như ông Trương Ba đây thì thầy Lý tha hồ uống rượu. Ồ giá mà cả làng cả tổng cả thiên hạ này đều hồn nọ lốt kia nhỉ? (*Chỉ vào mặt anh con trai*). Biết đâu cái thân anh đây cũng đéch phải của anh? Kể cả tớ nữa..có khi ..xưa hồn tớ cũng là của thằng nỡm nào cũng nên! Hì hì...vui thật!

Hồn Trương Ba

(*Xãng*) Thôi đi, các người hãy để cho tôi yên!

Lý trưởng

(*Vẫn rất say*) Ở cái ông này, ông phải biết: ông không chỉ sống nhờ vào thằng hàng thịt mà còn sống nhờ vào thầy Lý nữa nhé! Thời buổi này chẳng ai sống nhờ bằng thân mình được!

Anh con trai

Ông Lý say, thầy đứng nóng (*Kéo riêng hồn Trương Ba ra*) Thầy đứng tưởng tôi vui về gì! Tốn kém với nó lắm. Uống rượu với nó mất cả ngon. Nhưng trong làng này quyền bính ở tay nó cả mình muốn được việc phải ăn cút nó mình cũng phải ăn. (*Với Lý trưởng*). Thôi, để tôi đưa ông Lý về...

Lý trưởng

Ồ, ta về đình, để ta còn làm việc công, còn phải cai quản mọi dân đình trong làng..
(*Loạng choạng bước đi, anh con trai dìu hẳn ra*)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

(Ngồi ôm đầu một hồi lâu rồi đứng vụt dậy) Không! Không! Tôi không muốn sống như thế này mãi! *(Nhìn chân tay thân thể)*. Tôi chán cái chỗ ở không phải của tôi này lắm rồi, chán lắm rồi! Cái thân thể kèn càng thô lỗ này, ta bắt đầu sợ mi, ta chỉ muốn rời xa mi tức khắc! Nếu cái hồn của ta có hình thù riêng nhỉ, để nó được tách ra khỏi cái xác này dù chỉ là một lát!

(Tôi đây bắt đầu lớp kịch “CUỘC ĐỐI THOẠI GIỮA HỒN VÀ XÁC”. Trên sân khấu, Hồn Trương Ba tách ra khỏi Anh hàng thịt và hiện lơ mờ trong dáng nhân vật Trương Ba thật. Thân xác bằng thịt vẫn ngồi nguyên trên chõng và lúc này chỉ còn là thân xác)

Xác hàng thịt

(Bắt đầu) Vô ích, cái linh hồn mờ nhạt của ông Trương Ba khốn khổ kia, ông không tách ra khỏi được tôi đâu dù tôi chỉ là thân xác..

Hồn Trương Ba

A, mày cũng biết nói kia à? Vô lý mày không thể biết nói! Mày không có tiếng nói, mày chỉ là xác thịt âm u đui mù...

Xác hàng thịt

Có đấy! Xác hàng thịt có tiếng nói đấy! Ông đã biết tiếng nói của tôi rồi, đã luôn luôn bị tiếng nói ấy sai khiến. Chính vì âm u đui mù mà tôi có sức mạnh ghê gớm, lắm khi át cả linh hồn cao khiết của ông!

Hồn Trương Ba

Nói láo! Mày chỉ là cái vỏ bên ngoài, không có ý nghĩa gì hết, không có tư tưởng không có cảm xúc!

Xác hàng thịt

Có thật thế không?

Hồn Trương Ba

Hoặc nếu có thì chỉ là những thứ thấp kém mà bất cứ con thú nào cũng thèm được: Thèm ăn ngon, thèm rượu thịt..

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Xác hàng thịt

Tất nhiên, tất nhiên. Sao ông không kể tiếp: Khi ông ở bên nhà tôi... Khi ông đứng bên cạnh vợ tôi, tay chân run rẩy, hơi thở nóng rực, cổ nghẹn lại.. Đêm hôm đó suýt nữa thì...

Hồn Trương Ba

Im đi, đây là mày chứ, chân tay mày hơi thở của mày...

Xác hàng thịt

Thì tôi có ghen đâu! Ai lại ghen với chính thân thể mình nhỉ? Tôi chỉ trách là sao đêm hôm ấy, ông lại tự dưng bỏ chạy, hoài của... Này nhưng ta nên thành thật với nhau một chút: Chẳng nhẽ ông không xao xuyên chút gì à? Hà hà, cái món tiết canh cổ hũ, khấu đuôi và đủ các thứ thú vị khác không làm hồn ông lâng lâng cảm xúc được sao? Để thỏa mãn tôi, chẳng nhẽ ông không tham dự vào chút đỉnh gì? Nào hãy thành thật trả lời đi!

Hồn Trương Ba

Ta ..ta .. đã bảo mày im đi!

Xác hàng thịt

Rõ là ông không dám trả lời. Giấu ai chứ không thể giấu tôi được. hai ta đã hoà với nhau làm một!

Hồn Trương Ba

Không! Ta vẫn có một đời sống riêng: Nguyên vẹn, trong sạch, thẳng thắn...

Xác hàng thịt

Nực cười thật! Khi ông phải tồn tại nhờ tôi, chiều theo những đòi hỏi của tôi mà còn nhận là nguyên vẹn, trong sạch, thẳng thắn!

Hồn Trương Ba

(Bịt tai lại) Ta không muốn nghe mày nữa!

Xác hàng thịt

(Lắc đầu) Ông cứ việc bịt tai lại! Chẳng có cách nào chối bỏ tôi được đâu! Mà

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

đáng lẽ ông phải cảm ơn tôi. Tôi đã cho ông sức mạnh. Ông có nhớ hôm ông tát thẳng con ông toé máu mồm máu mũi không? Con giận của ông lại có thêm sức mạnh của tôi! Ha ha..

Hồn Trương Ba

Ta cần gì đến cái sức mạnh làm ta trở thành tàn bạo.

Xác hàng thịt

Nhưng tôi là cái hoàn cảnh mà ông buộc phải quy phục! Đâu phải lỗi tại tôi.. (*Buồn rầu*) Sao ông có vẻ khinh thường tôi thế nhỉ? Tôi cũng đáng được quý trọng chứ! Tôi là cái bình để chứa đựng linh hồn. Nhờ tôi mà ông có thể làm lụng, cuộc xới. ông nhìn ngắm trời đất cây cối người thân... Nhờ có đôi mắt của tôi, ông cảm nhận thế giới này qua những giác quan của tôi... Khi muốn hành hạ tâm hồn con người. Người ta xâm phạm thể xác.. Những vị lắm chữ nhiều sách như các ông là hay vin vào có tâm hồn là quý, khuyên con người ts sống với hồn, để rồi bỏ bê cho thân xác họ mãi khổ sở nhếch nhác.. Mỗi bữa cơm rồi đòi ăn 8,9 bát cơm, tôi thèm ăn thịt hỏi có gì là tội lỗi nào? Lỗi là ở chỗ không có đủ 8,9 bát cơm cho tôi ăn chứ?

Hồn Trương Ba

Nhưng..nhưng..

Xác hàng thịt

Hãy công bằng hơn, ông Trương Ba ạ! Từ nãy tới giờ chỉ có ông nặng lời với tôi, chứ tôi thì vẫn nhã nhặn với ông đấy chứ? (*Thì thầm*). Tôi rất biết cách chiều chuộng linh hồn.

Hồn Trương Ba

Chiều chuộng?

Xác hàng thịt

Chứ sao? Tôi thông cảm với những trò chơi tâm hồn của ông. Nghĩa là những lúc một mình một bóng, ông cứ việc nghĩ rằng ông có một tâm hồn bên trong cao khiết, chẳng qua vì hoàn cảnh vì để sống mà ông phải nhân nhượng tôi. Làm xong điều gì xấu ông cứ đổ tội cho tôi, để ông được thanh thản. Tôi biết cần phải để cho tính tự ái của ông được ve vuốt. Tâm hồn là thứ lắm sĩ diện. hà hà...miễn là.. ông vẫn làm đủ mọi việc để thoả mãn những thèm khát của tôi!

Hồn Trương Ba

Lý lẽ của anh thật ti tiện!

Xác hàng thịt

Ấy đây, ông bắt đầu gọi tôi là anh rồi đây! Có phải lí lẽ của tôi đâu, tôi chỉ nhắc lại những điều ông vẫn tự nói với mình và những người khác đây chứ! Đã bảo chúng ta tuy hai mà một mà!

Hồn Trương Ba

(*Như tuyệt vọng*) Trời!

Xác hàng thịt

(*An ủi*) Ông đừng nên tự dằn vặt làm gì! Tôi đâu muốn làm khổ ông, bởi tôi cũng rất cần đến ông. Thôi, đừng cãi cọ nhau nữa. Chẳng còn cách nào khác đâu! Phải sống hoà thuận với nhau thôi! Cái hồn vía ương bướng của tôi ơi, hãy về với tôi này!

(*Hồn Trương Ba bản thân nhập lại vào xác hàng thịt. Trên sân khấu nhân vật Trương Ba biến đi. Chỉ còn lại xác hàng thịt mang hồn Trương Ba ngồi lặng lẽ bên chõng... Vợ Trương Ba vào*)

Vợ Trương Ba

Cái Gái chưa về hả ông?

Hồn Trương Ba

(*Thần thờ*) Chưa.

Vợ Trương Ba

Nó sang nhà cu Ty từ sớm. Cu Ty ồm nặng.

Hồn Trương Ba

Ồm nặng? Vậy mà tôi không biết!

Vợ Trương Ba

Ông bây giờ còn biết đến ai nữa! Cu Ty ồm thập tử nhất sinh, từ đêm qua tới giờ đã

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

bắt đầu mê man, mẹ nó khóc đỏ con mắt. Khô! Thằng bé ngoan là thế! Cái Gái thương bạn ngơ ngẩn cả người.. Không hiểu thằng bé có qua khỏi được không, khéo mà... (*Một lát*) Cái thân tôi thì sao trời lại không bắt đi cho rảnh?

Hồn Trương Ba

Sao bà lại nói thế?

Vợ Trương Ba

(*Nghĩ ngợi*) Tôi nói thật đấy...ông Trương Ba ạ, tôi đã nghĩ kĩ, có lẽ tôi phải đi...

Hồn Trương Ba

Đi đâu?

Vợ Trương Ba

Chưa biết. Đi cấy thuê làm mướn ở đâu cũng được.. đi biệt...(*Rung rung*). Để ông được thanh thoi với cô vợ hàng thịt..Còn hơn thế này..(*Khóc*)

Hồn Trương Ba

Bà! (*Sau một hồi lâu*). Sao lại đến nông nỗi này?

Vợ Trương Ba

Tôi biết ông vốn là người hết lòng thương yêu vợ con..Chỉ tại bây giờ..(*Khóc*). Ông đâu còn là ông, đâu còn là ông Trương Ba làm vườn ngày xưa, ông biết không: Thằng Cả đã quyết định bán dứt khu vườn để có thêm tiền mở thêm vốn liếng cửa hàng thịt.

Hồn Trương Ba

Thật sao? Không được!

Vợ Trương Ba

Ông bảo không được nhưng tôi biết rồi sự thế sẽ cứ dẫn đến như vậy, ông sẽ đành ưng chịu như vậy..Thôi tùy ông, tôi chỉ muốn ông được thanh thoi sung sướng. Tôi không còn giúp gì ông được, tốt nhất là ..là..không có tôi nữa cũng như không có khu vườn nữa. (*Bỏ ra*)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Bà! (Ngồi xuống tay ôm đầu)

(Khi hồn Trương Ba ngẩng lên đã thấy cái Gái đứng trước mắt với cái nhìn lặng lẽ soi mói)

Hồn Trương Ba

(Như cầu cứu) Gái, cháu..

Cái Gái

(Lùi lại) Tôi không phải là cháu ông!

Hồn Trương Ba

(Nhấn nhục) Gái rồi lớn lên cháu sẽ hiểu... Ông đúng là ông nội cháu.

Cái Gái

Ông nội tôi chết rồi. Nếu ông nội tôi hiện về được, hồn ông nội tôi sẽ bóp cổ ông. Ông dám nhận là ông nội, dám đục vào cây cối trong vườn của ông nội tôi.

Hồn Trương Ba

Dù sao..cháu...sáng nào ông cũng ra cuốc xới chăm chút cây cối ngoài vườn, cháu không thấy sao. Chỉ có ông nội cháu mới biết quý cây đến thế!

Cái Gái

Quý cây! Hừ, tôi phải rình lúc này cả nhà đi vắng hết để nói với ông: từ nay ông không được động vào cây cối trong vườn ông tôi nữa! Ông mà quý cây à? Sáng qua tôi để ý lúc ông chiết cây cam, bàn tay giết lợn của ông làm gãy tiết cái chôi non, chân ông to bè như cái xẻng, dẫm lên nát cả cây sâm quý mới ươm. Ông nội đòi nào thô lỗ phũ phàng như vậy!

Hồn Trương Ba

Ông không dè.. đấy là..tại..

Cái Gái

Còn cái điều của cu Ty nữa, chiều hôm kia nó mang điều sang đây chơi, ông cầm lấy điều chữa cho nó, thế mà ông làm gãy cả nan, rách cả giấy hồng mát cái điều mà

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

cu Ty rất quý! Lúc này trong cơn sốt mê man, cu Ty cứ khóc bắt đến cái điều...

Hồn Trương Ba

Thế ư? Khô quá..

Cái Gái

Đừng vờ, chính ông làm cho cu Ty khổ thêm thì có! Cu Ty nó cũng rất ghét ông! Ông xấu lắm, ác lắm. Cút đi! Lão đồ tể! *(Vừa khóc, vừa chạy vụt đi)*

(Chị con dâu Trương Ba ở trong nhà ra, nghe thấy những lời cuối cùng của cái Gái)

Chị con dâu

(Gọi theo con) Gái, quay lại đây Gái! *(Nhìn thấy hồn Trương Ba đang run rẩy liền đi tới bên cạnh)*. Thầy, thầy đừng giận con trẻ... Nó rất yêu thương ông nội. Đêm nào nó cũng khóc thương ông. Nó cất giữ nâng niu từng chút kỉ niệm của ông: Đôi guốc gỗ, bó đóm thuốc lã, nhất là những cây thuốc trong vườn.. Chỉ tại nó nghĩ thầy không phải là ông nội nó, con dồ đành thế nào nó cũng không nghe...*(Rung rung)* khổ thân thầy..

Hồn Trương Ba

Đến lúc này cả nhà chỉ còn mình con còn thương thầy như xưa..

Chị con dâu

Hơn xưa nữa, thưa thầy. Hơn cả hôm thầy mới từ nhà người hàng thịt trở về. Bởi con biết thầy khổ hơn xưa nhiều lắm... *(Khẽ)*. Mà u con cũng khổ nhiều lắm. U đã định bỏ đi đâu đấy thật xa, cho thầy được thanh thoi. Nhà ta như sắp tan hoang cả...

Hồn Trương Ba

Thầy đã làm u khổ. Có lẽ cái ngày u con chôn xác thầy xuống đất, tưởng thầy đã chết hẳn cũng không khổ bằng bây giờ.

Chị con dâu

Thầy bảo con: Cái bên ngoài là cái không đáng kể, chỉ có cái bên trong nhưng con sợ lắm thầy ơi, bởi con cảm thấy, đau đớn thấy.. Mỗi ngày thầy một đôi khác dần,

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

mắt mắt dần, tất cả cứ như lệch lạc, mờ dần đi, đến nỗi có lúc chính con cũng không nhận ra thầy nữa... Con càng thương thầy, nhưng thầy ơi, làm sao giữ được thầy ở lại, hiền hậu, vui vẻ tốt lành như thầy của chúng con xưa kia? Làm thế nào thầy ơi?

Hồn Trương Ba

(Mặt lặng ngắt như tảng đá) Giờ thì cả con..

Chị con dâu

Thầy đừng giận nếu con nói điều gì không phải.

Hồn Trương Ba

Không, ta không giận, ta cảm ơn con đã nói thật. Bây giờ thì đi đi, cho ta được ngồi yên một lát, đi đi..

(Chị con dâu lui ra)

Hồn Trương Ba

(Một mình) Mày đã thắng thế rồi đấy, cái thân xác không phải của ta ạ. Mày đã tìm được đủ mọi cách để thắng thế ta.. *(Sau một lát)*. Nhưng lẽ nào ta chịu thua mày khuất phục mày và tự đánh mất mình? Chẳng còn cách nào khác? Mày đã nói như thế hả? Nhưng có thật là không có cách nào khác? Không cần đến cái đời sống do mày mang lại? Không cần!

(Đứng dậy, lập cập nhưng quả quyết đến bên cột nhà, lấy một nén hương châm lửa thắp lên, Đế Thích xuất hiện)

Đế Thích

Ông Trương Ba! *(Thấy vẻ nhợt nhạt của hồn Trương Ba)*. Ông có ốm đau gì không? Một tuần nay tôi bị canh giữ chặt quá, không xuống đánh cờ với ông được, nhưng ông đốt hương gọi, đoán là ông có chuyện khẩn, tôi liều mạng xuống ngay. Có việc gì thế?

Hồn Trương Ba

(Sau một lát) Ông Đế Thích ạ, tôi không thể tiếp tục mang thân Anh hàng thịt được nữa, không thể được.

Đế Thích

Sao thế? Có gì không ổn đâu?

Hồn Trương Ba

Không thể bên trong một đằng bên ngoài một nẻo được. Tôi muốn được là tôi toàn vẹn.

Đế Thích

Thế ông ngỡ tất cả mọi người đều được là mình toàn vẹn ư? Ngay cả tôi đây. Ở bên ngoài, tôi đâu có được sống theo những điều tôi nghĩ bên trong. Mà cả Ngọc Hoàng nữa, chính người lắm khi cũng phải khuôn ép mình cho xứng với danh vị Ngọc Hoàng. Dưới đất trên trời đều thế cả, nữa là ông. Ông đã bị gạch tên khỏi sổ Nam Tào. Thân thể thật của ông đã tan rữa trong bùn đất, còn chút hình thù gì của ông nữa đâu.

Hồn Trương Ba

Sống nhờ vào đồ đạc, của cải người khác đã là chuyện không nên, đằng này đến cái thân tôi cũng sống nhờ Anh hàng thịt. Ông chỉ nghĩ đơn giản là cho tôi sống nhưng sống như thế nào thì ông chẳng cần biết!

Đế Thích

(Không hiểu) Nhưng mà ông muốn gì?

Hồn Trương Ba

Ông từng nói: Nếu thân thể người chết còn nguyên vẹn, ông có thể làm cho hồn người đó trở về. Thì đây, *(Chỉ vào thân mình)* thân thể Anh hàng thịt còn lành lặn nguyên xi, tôi trả lại cho anh ta. Ông hãy làm cho hồn anh ta sống lại với thân xác này.

Đế Thích

Sao có thể đổi tâm hồn đáng quý của bác lấy chỗ cái phần hồn tầm thường của Anh hàng thịt?

Hồn Trương Ba

Tầm thường nhưng đúng là của anh ta, sẽ sống hoà thuận được với thân anh ta,

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

chúng sinh ra để sống với nhau. Vả lại..còn chị vợ anh ta nữa. Chị ta thật đáng thương...

Đế Thích

Nhưng thế hồn ông muốn trú vào đâu?

Hồn Trương Ba

Ở đâu cũng được, chứ không ở đây nữa. Nếu ông không giúp, tôi sẽ ..tôi sẽ..nhảy xuống sông hay đâm một nhát dao vào cổ, lúc đó thì hồn tôi chẳng còn, xác Anh hàng thịt cũng mất..

Đế Thích

Sao ông lại tính nước ấy? rắc rối thật! Tôi đã phạm phép giờ một lần. Trên thiên đình người ta còn đang treo tội tôi đấy để chờ xét xử. Tôi chẳng sợ, họ dọa thế chứ chắc gì đã làm gì được tôi. Trị tội hết thiên hết thần thì lấy gì cho dân chúng họ thờ! Cái khó nghĩ bây giờ là sắp xếp cho hồn ông nhập vào đâu đây? (*Đi lại suy nghĩ bỗng lắng nghe*) Có tiếng khóc ran từ đâu lên đấy nhỉ? Từ nhà ai?

Hồn Trương Ba

(*Nhìn ra ngoài*) Từ phía nhà Lua, mẹ cu Ty. Thằng cu Ty ôm nặng. Trời, hay là...

(*Cái Gái chạy vào, nước mắt đầm đìa*)

Cái Gái

(*Gọi thất thanh*) Mẹ, mẹ ơi..Cu ty...cu Ty chết rồi! (*Oà khóc rồi chạy đi, chị con đâu chạy theo*)

Đế Thích

(*Nhìn ra ngoài*) Cái nhà sau rặng cau kia phải không? Tôi vừa thấy hồn thằng bé bay vụt lên khỏi mái nhà, tan mờ ra như một làn sương mỏng. Cu Ty là đứa trẻ như thế nào?

Hồn Trương Ba

Con trai độc nhất của chị Lua. Nó là bạn thân của cái Gái nhà tôi. Thằng bé ngoan lắm, khôn lắm. Tôi rất quý nó mà nó cũng rất thân với tôi. Dĩ nhiên, đấy là trước kia... Nhưng sao nó lại phải chết?

Lưu Quang Vũ

Đế Thích

Kiểu này chắc lại do hai ông Nam Tào Bắc Đẩu tặc trách gạch tên bừa, hoặc cũng do bà Vương Mẫu ép, bà ấy không ưa trẻ con. Lệnh của bà ấy thì chẳng ai cưỡng được. (*Bản thân nghĩ ngợi*). A hay quá! Tôi nghĩ ra rồi! ông Trương Ba! Tôi sẽ giúp ông lần nữa! Ngay bây giờ đây, ông sẽ trả cái thân thể này cho Anh hàng thịt, tôi sẽ làm cho hồn ông nhập vào xác cu Ty. Như vậy Anh hàng thịt được sống, hồn ông vẫn có chỗ trú mà cái thân thể bé nhỏ của cu Ty cũng không mất đi. Ông thấy được không?

Hồn Trương Ba

Nhập vào xác cu Ty? Tôi?

Đế Thích

Chứ sao? Ông với Anh hàng thịt là hai người xa lạ còn ông với thằng cu Ty lại đã từng quán quýt quý mến nhau, ông sống trong thân thể thằng bé chắc sẽ ổn..

Hồn Trương Ba

Ông cho tôi suy nghĩ một lát đã.. Việc này bất ngờ quá! (*Ngồi xuống, nghĩ ngợi*). Nhập vào cu Ty (*Lẩm bẩm*). Tôi một ông già gần sáu mươi, cu Ty còn chưa bắt đầu cuộc đời, còn đang tuổi ăn, tuổi lớn chạy nhảy vô tư.. Có ổn không nhi? (*Nhắm mắt lại*) Thử hình dung xem nào.. sẽ phải giải thích cho chị Lua: Tôi không phải là con chị, chị ấy sẽ không nguôi thương nhớ con.. Có khi tôi còn phải sang nhà chị Lua ở..Rồi còn hàng xóm, lý trưởng, trương tuần... Bao nhiêu sự rắc rối. bà vợ tôi, các con tôi sẽ nghĩ ngợi cư xử thế nào khi chồng mình bỏ mình mang thân một đứa trẻ lên 10? Làm trẻ con không phải dễ! Mà cái Gái nhà tôi nó sẽ nghĩ thế nào?

Đế Thích

Chắc nó sẽ thích. Nó thân với cu Ty mà.

Hồn Trương Ba

(*Lắc đầu*) Sợ chỉ càng oái oăm rắc rối hơn. Trẻ con phải ra trẻ con, người lớn phải ra người lớn. Thằng cu Ty bỗng thành ông nội, đời nào con bé chịu. Tôi đã lường trước thấy bao sự không ổn, ông Đế Thích ạ!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Đế Thích

Trong thân của đứa bé ông sẽ có cả một cuộc đời trước mặt.

Hồn Trương Ba

Đề rồi chẳng bao lâu nữa, bà nhà tôi, bạn bè cùng lứa với tôi như bác Trường Hoạt lần lượt sẽ nằm xuống, mình tôi vẫn phải sống suốt bao năm tháng dằng dặc. Mình tôi giữa đám người hậu sinh. Những gì chúng thích thì tôi ghét những gì tôi thích thì chúng chẳng ưa. Tôi sẽ như ông khách ngồi dai ở nhà người ta, mọi khách khứa đã về cả rồi, mình vẫn dầm dề nán lại. Tôi sẽ bơ vơ lạc lõng hoặc sẽ trở nên thảm bại đáng ghét như kẻ tham lam, một kẻ lí ra phải chết từ lâu rồi mà vẫn cứ sống cứ trẻ khoẻ, cứ ngang nhiên hưởng thụ mọi thứ lộc trời. Vô lý lắm! Không! Tôi không thể cướp cái thân thể non nớt của cu ty (*Nhìn ra ngoài*). Tiếng chị Lua gào khóc nghe đứt ruột! Mất đứa con chị ấy làm sao sống được? (*Đột ngột*) Ông Đế Thích? Hồn cu Ty bây giờ ở đâu?

Đế Thích

Tôi đã nói với ông rồi, ra khỏi thân xác hồn chẳng còn là gì nữa!

Hồn Trương Ba

Ông hãy đưa hồn cu Ty về nhập lại vào xác nó, cho nó được sống lại!

Đế Thích

Không được! Việc cu Ty..chắc chắn đã có lệnh của bà Vương Mẫu..

Hồn Trương Ba

Ông hãy cứu sống nó! Ông phải cứu nó! Ông có biết đứa con đôi với người mẹ là thế nào không? Còn to hơn cả ý muốn của bà Tây Vương Mẫu nhà ông. Ông Đế Thích ạ, vì trẻ con ạ. Vì con trẻ! Ông hãy giúp tôi lần cuối cùng. Tôi sẽ không bao giờ làm phiền ông nữa, không đòi ông điều gì nữa. (*Lấy bó hương ra*). Đây! (*Bẻ gãy cả bó*)

Đế Thích

Ông Trương Ba (*Đắn đo rất lâu rồi quyết định*) Vì quý mến ông, tôi sẽ làm cu Ty sống lại dù có bị phạt nặng.. Nhưng còn ông, rốt cuộc ông muốn nhập thân thể ai?

Hồn Trương Ba

Lưu Quang Vũ

80

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

(Sau một hồi lâu) Tôi đã nghĩ kĩ, (Nói chậm và khẽ). Tôi không nhập vào hình thù của ai hết. Tôi đã chết rồi, hãy để tôi chết hẳn!

Đế Thích

Không thể được! Việc ông phải chết chỉ là một nhầm lẫn của quan thiên đình. Cái sai ấy đã được sửa bằng cách làm cho hồn ông sống lại.

Hồn Trương Ba

Có những thứ sai không thể sửa được. Chấp vá gượng ép chỉ càng làm sai thêm. Chỉ có cách là đừng bao giờ sai nữa hoặc phải bù lại bằng một việc đúng khác. Việc đúng bây giờ còn làm kịp là làm cu Ty sống lại. Còn tôi, cứ để tôi chết hẳn.

Đế Thích

Không, ông phải sống, dù với bất cứ giá nào!

Hồn Trương Ba

Không thể sống với bất cứ giá nào được, ông Đế Thích ạ! Có những giá đắt quá không thể nào trả được.. Lạ thật từ lúc tôi có đủ cam đảm đi đến quyết định này tôi bỗng thấy mình lại là Trương Ba thật, tâm hồn tôi trở lại thanh thản trong sáng như xưa...

Đế Thích

Ông có biết ông quyết định điều gì không? Ông sẽ không còn lại một chút gì nữa, không được tham dự vào bất cứ vui buồn gì! Rồi đây ngay cả sự ân hận về quyết định này ông cũng không có được nữa.

Hồn Trương Ba

Tôi hiểu. Ông tưởng tôi không ham sống hay sao? Nhưng sống thế này còn khổ hơn là cái chết. Mà không phải chỉ một mình tôi khổ! Những người thân của tôi cũng phải khổ vì tôi. Còn lấy lý lẽ gì khuyên thẳng con tôi đi vào con đường ngay thẳng được? Cuộc sống giả tạo này có lợi cho ai? Họ chẳng chỉ có lão Lý trưởng và bọn trương tuần hỉ há thu lợi lộc! Đúng chỉ có bọn khốn kiếp là lợi lộc.

Đế Thích

Tôi không phải là kẻ khốn kiếp... Tôi quý mến ông.. Tôi sẽ chẳng bao giờ được

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

đánh cờ với ông nữa ư? Nhờ ông đánh cờ với tôi, người trên trời dưới đất mới biết tôi cao cờ thế nào! Ngoài ông ra không ai dám đọ cờ với tôi. Ông chính là lẽ tồn tại của tôi!

Hồn Trương Ba

Vì để chứng minh ông tồn tại mà tôi cứ phải tiếp tục sống cuộc sống không phải là tôi ư? Không, ông phải tồn tại lấy chứ!

Đế Thích

Nhưng không đánh cờ, Đế Thích sẽ không còn là Đế Thích.

Hồn Trương Ba

Người ta đánh cờ là để rèn luyện tâm trí, để sáng khoái minh mẫn hơn mà sống! Còn ông đánh cờ chỉ để chứng tỏ mình là tiên cờ! Nói thật với ông: Nếu còn tiếp tục sống, tôi cũng chẳng thích đánh cờ với ông nữa. đánh cờ với ông chán lắm. Không có gì chán bằng đánh cờ với tiên.

Đế Thích

(*Suy nghĩ*) Con người dưới hạ giới các ông kì lạ thật.

Hồn Trương Ba

Ông hãy trả lời đi! Ông có giúp tôi không? Nếu ông từ chối, tôi sẽ...Tôi đã nhất quyết. Ông phải giúp tôi!

Đế Thích

Trả thân xác này cho Anh hàng thịt..và thế là..

Hồn Trương Ba

Không còn cái vật quái gở mang tên hồn Trương Ba da hàng thịt nữa.

(*Nam Tào Bắc Đẩu hiện ra*)

Bắc Đẩu

Ông Đế Thích, Ngọc Hoàng người sai chúng tôi tìm ông gấp, mang tới cho ông hai cái lệnh. Một là:

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Nam Tào

Ngọc Hoàng tha cho ông cái tội nhập hồn Trương Ba vào xác hàng thịt, cho phép hồn tên Trương Ba tiếp tục sống trong thân hàng thịt. Có nghĩa là từ nay việc đó đã coi là hợp pháp, không trái lẽ trời nữa.

Bắc Đẩu

Lệnh thứ hai: Cấm tiên Đế Thích từ nay không được làm phép màu gì dưới hạ giới nữa. Một lát nữa, đúng lúc mặt trời lặn, nếu Đế Thích không có mặt ở thiên đình, sẽ phải nhận một hình phạt nặng nhất mà một người trên thiên đình phải chịu là: Sẽ bị lưu đày xuống hạ giới vĩnh viễn, sẽ không được hưởng sự bất tử của các vị tiên.

Nam Tào

Chỗ bạn bè với nhau, chúng tôi bảo thật: Ông phải trở về thiên đình mau lên và nhất là chớ có tham dự vào việc rắc rối gì nữa. cả thiên đình họ xô xao lên, nhiều người rất tức giận. Họ bảo những việc rắc rối ông gây ra, làm lung tung đảo lộn cả phép giới, sẽ dẫn đến việc dân dưới hạ giới chúng khinh giới, từ nay ai còn sợ giới nữa!

Đế Thích

Họ không sợ từ lâu, các ông không biết đấy thôi.

Bắc Đẩu

Ông Đế Thích, sắp mặt trời lặn rồi! Không chần chừ được nữa! Chúng tôi về trước đây!

Nam Tào

Lần này thì chúng tôi không còn dám bao che gì cho ông nữa đâu!

Bắc Đẩu

Mà chúng tôi chẳng hề bao che cho ông bao giờ cả. Nói đúng hơn chúng tôi chẳng liên quan gì tới ông, chúng tôi sẽ thừa với Ngọc Hoàng như vậy! Chúng tôi không thể liên lụy vì ông được.

(Nam Tào và Bắc Đẩu biến đi)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Đế Thích

Lũ hèn (*với hồn Trương Ba*). Thế là trời cho phép ông mang thân hàng thịt rồi đấy!

Hồn Trương Ba

Trời có cho phép, tôi cũng chẳng cho phép mình. Ông Đế Thích, ông phải nhanh nhanh lên, cho cu Tỵ mau được sống lại và tôi được...

Đế Thích

(*Nghẹn ngào*) Bác Trương Ba..(*Nhìn nét mặt quả quyết của Trương Ba*). Thôi được!

Hồn Trương Ba

Bác nên sang nhà chị Lụa báo trước để cu Tỵ sống lại mọi người khỏi kinh hoàng.

Đế Thích

(*Nhìn ra ngoài trời*) Sắp tắt nắng! Như vậy phép màu cho hồn bác lìa khỏi xác và hồn hàng thịt nhập vào tôi phải làm từ bên nhà chị Lụa mới kịp đúng trước lúc mặt trời lặn. Tôi phải đi ngay! Chúng ta chia tay nhau.

Hồn Trương Ba

Tôi chờ phép màu của bác ở đây!

Đế Thích

Bác còn một lúc để thu xếp sửa soạn.

Hồn Trương Ba

Có gì mà phải thu xếp. Trong chuyến đi này, người ta chẳng có hành lý gì mang theo. Tôi đã sẵn sàng. Bác hãy đi đi. Nhờ bác nói với vợ con tôi đang ở bên nhà cu Tỵ rằng: Hãy về nhà mau, tôi muốn gặp!

Đế Thích

Bác Trương Ba, bác đã dạy tôi những điều mà trên thiên đình tôi không được học bao giờ. Lát nữa sẽ là phép màu cuối cùng của ông tiên Đế Thích! Bởi vì..bởi vì bác ạ, tôi sẽ không trở về giờ nữa đâu!

Hồn Trương Ba

Sao?

Đế Thích

Họ không cho mà tôi thì cũng chẳng thiết về. Tôi chán cõi đời lắm rồi. Tôi sẽ ở lại đây làm một con người, sống một cuộc sống của con người trần thế...

Hồn Trương Ba

Nhưng bác..bác..sẽ..

Đế Thích

Sẽ không được bắt tử? Thì cái đó cũng như bác, như tất cả mọi người. Bắt tử, cái đó cũng mệt lắm! Chỉ hiềm một nỗi: Xưa nay tôi là tiên trên trời, trần gian của các bác thì ghê gớm, bí hiểm tôi lo không sống nổi. Hay là...bác Trương Ba ạ..hay là...tôi nhập hồn bác vào thân xác tôi, ta cùng sống nhé?

Trương Ba

Tôi không sống trong xác Anh hàng thịt được, không mang thân đứa trẻ được, cũng không thể mang thân một ông tiên được. Rất cảm ơn bác nhưng không được đâu! Bác cứ sống với thân bác, hồn bác rồi bác sẽ tìm được cách sống trong cõi đời ghê gớm nhưng lý thú này...Can đảm lên bác Đế Thích, chú bác sung sướng (*Tôi bên Đế Thích*). Vĩnh biệt bác!

Đế Thích

(*Nghẹn ngào*) Vĩnh biệt bác! (Họ lặng nhìn nhau rồi Đế Thích hấp tấp đi)

Trương Ba

(*Một mình*) Còn một lúc nữa.. U thằng Cả có về kịp không? (*Nhìn xuống thân thể*). Thế là anh sắp không phải mang hồn tôi nữa rồi, thân thể Anh hàng thịt ạ! Đã có lúc tôi ghét giận anh nhưng giờ đây khi sắp rời khỏi anh, không hiểu sao tôi bỗng thấy ngậm ngùi. (*Ngắm nghía cánh tay, cổ tay*). Ba tháng mang hồn tôi, thân anh gầy hẳn đi mà hồn tôi thì cũng suýt nữa suy sụp tan nát cả. ta chia tay nhau vậy. Anh sẽ về gặp lại chị vợ anh...(*Chạnh buồn*). Người đàn bà ấy cũng lạ thật! Anh cho tôi gửi lời chào chị ấy (*Bâng khuâng*). Chị ấy có nhớ gì tới tôi không? Anh có thay đổi tâm tính đi không để chị ấy đỡ khổ. Giờ thì chị ấy sẽ đòi anh thay đổi tâm tính đấy! (*Nhìn xuống chân*) Ở bắp chân anh có một vết xước khá sâu, do ban sáng

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

tôi vô ý vấp phải gốc cây nhọn. Bà vợ tôi đưa tôi lá thuốc, tôi đã dịt nửa lá còn nửa lá (*Lấy gói thuốc trên bàn cho vào túi áo*) Anh cầm về tôi dán nốt cho chóng khỏi.. (*Đứng dậy*) Mặt trời sắp lặn (*Mùng rờ*).. Kia, u nó đã về! (*Gọi to*) bà nó ơi! U thằng Cả ơi! (*Bà vợ vào*) Bà lại đây, ngồi xuống cạnh tôi một lát. Tôi sắp..tôi sắp..xa mình, lần này thì xa hẳn!

Vợ Trương Ba

Ông nói sao?

Hồn Trương Ba

Lần này, tôi kịp từ biệt bà. Nỗi khổ vì chồng chết, bà phải chịu đựng những hai lần. Nhưng lần này, không nên khóc, bà nhi?

Vợ Trương Ba

Ông nói gì, tôi không hiểu! Ai bắt ông chết?

Hồn Trương Ba

Chẳng ai bắt cả. Cần phải thế! Chính bà sẽ thấy thế là phải!

(*Chị con dâu đứng sau bà mẹ từ lúc nào*)

Hồn Trương Ba

Con dâu của thầy, con chả từng nói: “Làm sao giữ được thầy nguyên vẹn là thầy của chúng con xưa kia”. chỉ có cách này thôi.

Chị con dâu

Con hiểu thầy. Nhưng thầy ơi! (*Chạy tới gục vào vai hồn Trương Ba*) Con thương thầy..

Hồn Trương Ba

Tội nghiệp con, con tốt lắm! Thằng Cả của thầy nó làm khổ con nhiều!

(*Anh con trai vai đeo, tay ôm nhiều đồ đạc, làn bọc linh kính, từ ngoài vào đứng sững bên cửa nhìn hồn Trương Ba*)

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Hồn Trương Ba

Cả, may con về kịp, chỉ giây lát nữa thôi, thầy sẽ phải đi!

Anh con trai

Đi đâu?

Hồn Trương Ba

Đi xa lắm, đi mãi mãi. Đây là những lời cuối cùng thầy nói với con. Cả, bỏ đồng đồ đạc trên mình con xuống, lại gần đây với thầy. Bởi những đồ đạc ấy chẳng giữ được thầy ở lại.

(Anh con trai buông đồ đạc xuống bước tới gần)

Hồn Trương Ba

Thế, như ngày nào hai cha con ta bắt đầu khai phá, gieo vãi khu vườn. Con nên nhớ một điều: so với lẽ sống chết của cuộc đời, mọi thứ của cải đều vô nghĩa hết. Chỉ có lòng thầy u yêu thương các con, lòng các con yêu thương nhau là đáng kể. Cả ơi, con hãy tìm lại tâm hồn thẳng Cả ngày nào của thầy.. Nếu không, con chết mất! Cũng vì lẽ đó mà thầy ra đi.. bà và các con nhớ chăm sóc khu vườn, nuôi dạy cái Gái cho thật cẩn thận. Mong sao bọn trẻ sau này được sung sướng! *(Với vợ)*. Cuộc đời mỗi chúng ta rồi sẽ qua đi, nhưng cái ngày tôi gặp bà ở bến Tầm năm xưa thì còn lại mãi...

Vợ Trương Ba

(Lao đến) Ông, ông ơi!

Hồn Trương Ba

(Bỗng thấy trong người choáng váng) Đã đến lúc rồi ư? Sao nhanh thế? Ông Đé Thích! Khoan! Khoan đã! Cho tôi một lát nữa! Tôi còn muốn ra thăm khu vườn.. *(Hốt hoảng)*. Tôi chưa gặp cái Gái. Tôi chưa gặp ông Trương Hoạt. Khoan đã! Cho tôi sống! *(Ôm đầu)*. Không kịp nữa rồi! Mặt trời đã lặn... Sao tất cả bỗng tối sầm *(Tìm nắm tay vợ)* bà! *(Gục xuống)*.

Vợ Trương Ba

Ông Trương Ba! Ông Trương Ba!

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

Chị con dâu

Thầy!

Anh con trai

(*Kêu to*) Thầy! (*Nấc lên*) Thầy ơi! Con sẽ nghe lời thầy, sẽ lại là thằng Cả xưa kia của thầy..Thầy ơi!

(*Thân Anh hàng thịt bây giờ đã mang hồn Anh hàng thịt từ từ ngồi dậy ngơ ngác nhìn quanh*)

Anh hàng thịt

Ơ! Mình ở đâu thế này?

Vợ Trương Ba

Ông Trương Ba!

Anh hàng thịt

Trương Ba nào? Bà là ai? Mụ vợ tôi đâu? (*Nhìn quanh*) Sao tôi lại ở đây? Mẹ kiếp! Mình đang đau bụng nằm trên giường, mụ vợ đang đi lấy cái hoá lò cho mình! Mụ ấy đâu? Mà hết hẳn đau bụng rồi! Mẹ kiếp, quái thật! Hay là giống như mấy lần trước, mình say rượu rồi bạ đâu lăn cha nó ra đấy ngủ? (*Nhìn ra ngoài*) Sắp tối rồi! Chết thật! hai con lợn mới xẻ, thịt thà còn vớt bừa ở nhà, khéo ôi ra thì chó nó mua! (*Hấp tấp định chạy đi, bà vợ Trương Ba luống cuống ngăn lại*)

Vợ Trương Ba

Ông đi đâu? Mà .. ông là ai?

Anh hàng thịt

Là Hợi bán thịt lợn chứ còn ai nữa! Nhưng sao mình thấy trong người bức bối lợn xộn thế nhỉ? (*Lắc lắc vai, đập tay vào trán*). Vừa xảy ra chuyện gì? Như có ai vừa đến làm đảo lộn lungt ung cả. Chịu không nhớ ra! Cứ phải chạy về nhà đã! (*Chạy đi*)

Vợ Trương Ba

(*Hốt hoảng*) Thế còn ông Trương Ba? Ông ở đâu? Ông Trương Ba ơi! Ông ở đâu

Lưu Quang Vũ

88

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

(Chạy loanh quanh khắp nhà như tìm kiếm). Ông ở đâu?

(Đèn tắt, chuyển cảnh)

VIII. ĐOẠN KẾT

(Vườn cây rung rinh ánh sáng. Ở một góc nhà đó hiện lên cảnh tượng cu Ty đang ôm chầm lấy mẹ. Chị Lua cuống quýt vuốt ve con.. Bà vợ Trương ba xuất hiện ở phía trước sân khấu)

Vợ Trương Ba

Ông ở đâu? Ông ở đâu?

(Giữa màu xanh vườn cây, Trương Ba chập chờn xuất hiện)

Trương Ba

Tôi đây bà ạ! Tôi vẫn ở liền ngay bên bà đây, ngay trên bậc cửa nhà ta, trong ánh lửa bà nấu cơm, cầu ao bà vo gạo, trong cái coi bà đựng trầu, con dao bà rẩy cỏ... Không phải mượn thân ai cả, tôi vẫn ở đây trong vườn cây nhà ta, trong những điều tốt lành của cuộc đời, trong mỗi cây cái Gái nâng niu..

(Dưới một gốc cây hiện ra cu Ty và cái Gái)

Cái Gái

(Tay cầm một trái na) Cây na này ông nội tớ trồng đấy! Quả ta mà ngon lắm. A! ta ăn chung nhé! (Bẻ quả na đưa cho cu Ty một nửa. Đôi trẻ ăn ngon lành. Cái Gái lấy những hạt na vùi xuống đất)

Cu Ty

Cậu làm gì thế?

Cái Gái

Cho nó mọc thành cây mới! ông nội tớ bảo vậy. Những cây sẽ nối nhau mà lớn khôn. Mãi mãi...

HẾT

Tiểu sử kịch tác gia Lưu Quang Vũ

Lưu Quang Vũ (17 tháng 4 năm 1948 - 29 tháng 8 năm 1988) là nhà soạn kịch, nhà thơ và nhà văn hiện đại của Việt Nam.

Ông sinh tại xã Thiệu Cơ, huyện Hạ Hòa, tỉnh Phú Thọ nhưng quê gốc lại ở phường Hải Châu, quận Hải Châu, thành phố Đà Nẵng, là con trai nhà viết kịch Lưu Quang Thuận và bà Vũ Thị Khánh, và tuổi thơ sống tại Phú Thọ cùng cha mẹ. Khi hoà bình lập lại (1954) gia đình ông chuyển về sống tại Hà Nội. Thiên hướng và năng khiếu nghệ thuật của ông đã sớm bộc lộ từ nhỏ và vùng quê trung du Bắc Bộ đó đã in dấu trong các sáng tác của ông sau này.

Từ 1965 đến 1970 ông nhập ngũ, phục vụ trong quân chủng Phòng không-Không quân. Đây là thời kỳ thơ Lưu Quang Vũ bắt đầu nở rộ.

Từ 1970 đến 1978: xuất ngũ và làm đủ mọi nghề để mưu sinh, làm ở Xưởng Cao su Đường sắt do Tạ Đình Đề làm Giám đốc, làm hợp đồng cho nhà xuất bản Giải phóng, chăm công trong một đội cầu đường, vẽ pa-nô, áp-phích,...

Từ 1978 đến 1988: Lưu Quang Vũ làm biên tập viên Tạp chí Sân khấu, bắt đầu sáng tác kịch nói với vở kịch đầu tay Sống mãi tuổi 17 viết lại theo kịch bản của Vũ Duy Kỳ.

Giữa lúc tài năng đang vào độ chín, Lưu Quang Vũ qua đời trong một tai nạn ô tô

Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt

trên quốc lộ số 5 tại Hải Dương, cùng với người bạn đời là nhà thơ Xuân Quỳnh và con trai Lưu Quỳnh Thơ.

Tác phẩm

Thơ

- Hương cây (1968 - in cùng Bằng Việt trong tập Hương cây - Bếp lửa).
- Mây trắng của đời tôi (1989).
- Bầy ong trong đêm sâu (1993)
- Nhiều bài thơ khác chưa được in thành tập.

Kịch

- Sống mãi tuổi 17
- Nàng Sita
- Hẹn ngày trở lại
- Nếu anh không đốt lửa
- Hồn Trương Ba da hàng thịt
- Lời thề thứ 9
- Khoảnh khắc và vô tận
- Bệnh sĩ
- Tôi và chúng ta
- Người tốt nhà số 5
- Chiếc Ô Công Lý
- Ông Không Phải Là Bô Tôi
- Lời nói dối cuối cùng

Nguồn: *Wikipedia.org*

Đánh máy: Lê Huyền
Đề vinh danh Lưu Quang Vũ